

وداع تلخ با نازدانه‌ی برادر!

«گفتند بیا حسنا پیدا شده، رفتم کیسه‌ای را تحویلیم دادند»

«صدایم زدن، گفتن بیا حسنا پیدا شده، مره بردن در اتاقی سرد و مسکوت، کیسه‌ای به زمین افتاده بود. به کیسه اشاره کردن، گفتن: حسنا است، خواهرت، خشکم زد، گفتیم: «نی این نیست، این اصلا چه است؟» بندگان وجودم انگار از هم می‌پاشید. پاهایم لرزان، دست‌هایم لرزان و زیر لب هر دعایی که از کودکی از پدرم یاد گرفته بودم ره زمزمه می‌کردم و می‌گفتم کاش اشتباه شده باشه. کیسه ره باز کردم و در آنی، دنیا روی سرم آوار شد. خواهرم با چشمانی که روح از آن‌ها رفته، نگاه می‌کرد، همین قدر سرد و همین قدر منجمد. اتاق بوی مرگ می‌داد. روزهای پس از برف است، هنوز آسمان گرفته و حال و هوای کابل حزین. از کلکین اتاق بیرون را تماشا می‌کنم، با صدای لطیف به خود می‌آیم که می‌گوید: «ما عکس حسنا ره چاپ نکندیم، نمی‌خواهیم عکسش پیش روی مادرم باشه...»

۷

سه نامزدوزیر برای گرفتن رای اعتماد به مجلس نماینده‌گان رفتند

۳

تجارت‌های نوپا و شاخص‌های موفقیت کاری

۴

جنگ با روان ما چه می‌کند؟

تجربه‌ی تاریخی بشر نشان داده که اصلاحات اجتماعی بهترین راهکار برای پایان جنگ‌ها و منازعات مسلحانه بوده است. اصلاحات اجتماعی به معنای دستیابی به حقوق شهروندی و عدالت اجتماعی است. سلامتی و بیماری، هر دو ریشه‌های اجتماعی و سیاسی دارد. کنش و واکنش‌های پس از حادثه خصوصی نیست و باید تمامی کارمندان بخش صحتی جدا از هرنوع تعلق سیاسی، مذهبی و دینی به ارایه‌ی خدمات بی‌طرفانه و غیرمغرضانه بپردازند.

۴

راه دشوار پیوستن زنان به پولیس

در یکی از مراکز نظامی هرات با زنی ملاقات کردم که برای حضور در صف نیروهای پولیس، از کودک یک‌ونیم ساله‌اش دل کنده بود و برای رسیدن به آرزوی روزگار کودکی‌اش، در شرایط دشوار جامعه افغانستان، دل به دریا زده بود تا بتواند لباس رزم بر تن کند و روزی یک پولیس کارآموده و موفق شود. در کنار این زن جوان، برخی زنان دیگر که شمارشان در مقایسه با مردان پولیس بسیار اندک بود، سرگرم تمرینات نظامی و فراگیری آموزش‌های «نظری و عملی» ویژه پولیس بودند.

۸

عزیزی بانک Azizi Bank

دیدار بانوان متشبت از عزیزی بانک

عزیزی بانک به بانوان متشبت در مورد خدمات و محصولات اطلاعاتی ارایه نمود. این بانوان که از طرف موسسه (GIZ) معرفی شده بودند، در مورد خدمات و محصولات که برای رشد تجارت و صنایع زنان موثر و مفید می‌باشند، معلومات حاصل نمودند. عزیزی بانک منحبت بزرگ‌ترین بانک در افغانستان همیشه سعی می‌نماید تا به همه اقشار جامعه خدمات و محصولات ویژه‌ای را ارایه نماید که به بانوان تجارت‌پیشه و متشبت نیز محصول ویژه (قرضه رفاه) طراحی نموده است.

MIGRANT RESOURCE CENTRE

مرکز معلومات مهاجرت (MRC) چیست؟

مرکز معلومات مهاجرت (MRC) به مردم کمک می‌کند تا زمانی که قصد مهاجرت دارند، تصمیم آگاهانه بگیرند.

تیمی از مشاوران، سطح آگاهی مردم را در مورد مزایای مهاجرت امن و منظم و نیز خطرات و عواقب مهاجرت‌های غیرمنظم افزایش می‌دهد؛ اگر فامیل و دوستان تان تصمیم به مهاجرت دارند، قبل از این که تصمیم نهایی را بگیرند، می‌توانند با تیم مرکز معلومات مهاجرت جهت مشوره‌دهی رایگان به‌منظور معلومات دقیق مهاجرت به تماس شوند. مرکز معلومات مهاجرت یک مرکز ملی و بی‌طرف است و فقط خدمات معلوماتی ارایه می‌دهد. تمام خدمات ذکر شده رایگان می‌باشد.

شما می‌توانید برای معلومات بیشتر از طریق شماره‌ی رایگان ۵۵۸۸ واتساپ، وایبر، اسکایپ، فیس‌بوک مستنجر و ایمیل از ساعت ۸ صبح الی ۴ بعد از ظهر شنبه الی چهارشنبه با ما تماس بگیرید.

آدرس: واصل آباد، عقب فابریکه جنگلک گذشته از باغ بابر، ناحیه ۷ کابل افغانستان.

شماره‌ی رایگان: ۵۵۸۸

شماره‌ی واتساپ و وایبر: ۰۷۹۹۵۹۹۸۹۸

Skype: mrcafgghanistan

Facebook: <https://www.facebook.com/mrcafgghanistan/>

Email: info@mrcafgghanistan.af

Website: www.mrcafgghanistan.af

#آریانا_از_شماست

کابل - دهلی - کابل هفته سه پرواز

شنبه دو شنبه پنج شنبه

KABUL - DELHI

DEP: 10:00 AM Local Time

ARR: 01:00 PM Local Time

DELHI - KABUL

DEP: 02:30 PM Local Time

ARR: 03:30 PM Local Time

+93 (0) 790 07 1333 | flyariana.com | 1333

Delhi Flights

رای مجلس به نامزدوزیران باید مسوولانه باشد

سه نامزدوزیر حکومت جدید برای به دست آوردن رأی اعتماد، روز دوشنبه، ۲۶ عقرب به مجلس نماینده‌گان رفتند. این نامزدوزیران شامل محمدحنیف اتمر نامزد پست وزارت خارجه، عبدالهادی ارغندیوال نامزد پست وزارت مالیه و مسعود اندرابی نامزد پست وزارت داخله بودند. این نخستین گروه از نامزدوزیران حکومت جدید است که شش ماه پس از تشکیل این حکومت برای کسب رأی اعتماد به مجلس نماینده‌گان رفته است. سایر نامزدوزیران نیز قرار است به نوبت، در گروه‌های چند نفری، طی امروز و روزهای آینده برای به دست آوردن رأی اعتماد به این نهاد بروند.

برای به دست آوردن رأی اعتماد مجلس نماینده‌گان نیاز است تا هر نامزدوزیر برنامه‌های آینده‌اش را برای وزارت مربوط ارایه کند. اتمر، ارغندیوال و اندرابی، طبق این سنت دیرپا، برنامه‌های‌شان را ارایه کردند و در مواردی با پرسش‌هایی از سوی نماینده‌گان روبه‌رو شدند. این سه نامزدوزیر به نوبت توضیح دادند که از زمان سرپرستی وزارت‌های مربوطه تاکنون چه کرده‌اند و وضعیت فعلی این وزارت‌ها چگونه است و قرار است آن‌ها در آینده دست به چه کارهایی بزنند.

بر اساس آن‌چه اعلام شد، برنامه‌های هر سه نامزدوزیر، کلی و آمیخته با شعار بود. البته کلی‌گویی و شعاربافی تا اندازه‌ای جزئی از خصلت‌های ذاتی این گونه برنامه‌ها است. نامزدوزیران از یک طرف بنا بر محدودیت زمانی، چاره‌ای جز کلی‌گویی ندارند و از جانب دیگر به منظور کسب رأی اعتماد، نمی‌توانند از شعاربافی پرهیز کنند. این رویه‌ی دیرپایی است که از گذشته‌ها تاکنون به میراث مانده است. علت آن هم ذهن کلی‌گرا و شعارپسند جامعه‌ی ما است.

به هر ترتیب، سه نامزدوزیر کابینه برنامه‌های آتی‌شان را ارایه کردند و در انتظار رأی اعتماد مجلس نماینده‌گان می‌مانند. سایر نامزدوزیران هم با برنامه‌ها و ایده‌آل‌های مشابه برای کسب رأی اعتماد به نوبت به مجلس می‌آیند؛ اما آن‌چه در این میان بسیار مهم است، نحوه‌ی مواجهه‌ی مجلس نماینده‌گان با این نامزدوزیران است. نماینده‌گان هنگام دادن رأی اعتماد بهتر است به چند نکته‌ی زیر دقت کنند:

یک: مجلس نماینده‌گان مظهر اراده‌ی کل مردم است. رأی نماینده‌گان به نامزدوزیران در واقع رأی غیرمستقیم مردم به این نامزدوزیران است. نماینده‌گان در جریان رأی دادن نباید این نکته را فراموش کنند که آن‌ها به نیابت از مردم به این نامزدوزیران رأی می‌دهند.

دو: نماینده‌گان مجلس باید از انتظارات و ایده‌آل‌های مردم پاسداری کنند. این پاسداری زمانی ممکن است که نماینده‌گان بدانند که مردم چه می‌خواهند و گزینه‌های مطلوب آن‌ها چیست. بارها اتفاق افتاده است که گزینه‌ی مطلوب نماینده‌گان، گزینه‌ی مطلوب مردم نبوده است. بنابراین، رأی تأیید و یا رأی رد به نامزدوزیران باید تابع ترجیحات و انتظارات مردم باشد، نه سلیقه و خواست فردی هر نماینده.

سه: نظارت از کار وزرا در چهارچوب حکومت از وظایف مجلس نماینده‌گان است. بنابراین، هر نماینده، پیش از رأی تأیید، باید اطمینان حاصل کند که آیا می‌تواند در آینده از کارنامه‌ی وزیرانی نظارت کند که خود برای آنان رأی اعتماد داده است. در گذشته، بارها اتفاق افتاده است که وزیری پس از گرفتن رأی اعتماد، به مجلس نماینده‌گان که مظهر اراده‌ی مردم است، پاسخ‌گو نباشد. تکرار این وضعیت، باعث ادامه‌ی مصیبت‌هایی خواهد شد که تا حال بر زنده‌گی مردم رفته است.

چهار: سلامت افغانستان وابسته به برنامه و فعالیت کارگزاران حکومتی است. تنها کسانی می‌توانند کشتی شکسته‌ی افغانستان را به ساحل نجات برسانند که وفادار به مردم و این کشور هستند و خیال سوء استفاده از امکانات و جایگاه دولتی را در سر ندارند. گذشته‌ی نامزدوزیران نباید نادیده گرفته شود؛ کسانی که اهل خیانت بوده و یا ناکارآمد ثابت شده‌اند، نباید به کرسی وزارت برسند.

پنج: پس از معرفی نامزدوزیران به مجلس نماینده‌گان، بازار مهمانی‌ها گرم بود. بیش‌تر نماینده‌گان یا مهمان نامزدوزیران بودند و یا نامزدوزیران مهمان این نماینده‌گان. حتا شایعاتی پخش شده است که نامزدوزیران در ازای رأی تأیید از سوی نماینده‌گان، برای آن‌ها وعده‌هایی داده است که کاملاً خلاف قانون و روحیه‌ی خدمت به مردم است. انتظار می‌رود که این مهمانی‌ها و وعده‌ها روی رأی اعتماد مجلس به نامزدوزیران اثری نداشته باشد و تصمیم نماینده‌گان تابع خواست عموم مردم باشد.

نباید فراموش کرد که حضور نامزدوزیران برای کسب رأی اعتماد به مجلس نماینده‌گان، گامی به جلو برای تشکیل کابینه است. متأسفانه، بعضی از وزارت‌ها برای چندین سال پی‌هم توسط سرپرست‌ها اداره شده است و طبعاً این کار روی کیفیت خدمات آن‌ها اثر منفی داشته است. انتظار می‌رود که کابینه‌ی جدید با تصمیم مسوولانه‌ی نماینده‌گان هر چه زودتر تشکیل شود و به وضعیت آشفته‌ی کنونی نقطه‌ی پایان گذاشته شود.

۱۰ شرط جامعه جهانی برای دولت و طالبان؛ کمک‌های تعهدشده تا دو ماه دیگر پایان می‌یابد

۸صبح، کابل: محمدحنیف اتمر، سرپرست وزارت امور خارجه می‌گوید که تا دو ماه دیگر تمامی کمک‌های بین‌المللی که به افغانستان تعهدشده بود، پایان می‌یابد. به گفته او، جامعه جهانی ۱۰ شرط تازه را برای ادامه کمک به افغانستان، به دولت و طالبان پیش‌کش کرده است. اتمر که در مجلس نماینده‌گان سخنرانی می‌کرد، گفت ضروری است که کنفرانس افغانستان در جینوا برگزار شود تا بار دیگر برای کمک به بازسازی کشور از سوی جامعه بین‌المللی تعهد صورت بگیرد.

اتمر گفت که همه‌گیری ویروس کرونا اقتصاد افغانستان را صدمه زده است و پیش‌بینی می‌شود که حدود پنج درصد رکود خواهد داشت.

او همه‌گیری کرونا را یک تهدید جدی برای منطقه، جهان و افغانستان عنوان کرد و گفت که صحت، اقتصاد و ثبات جامعه بشری با تهدید روبه‌رو شده است.

حنیف اتمر با بیان این موارد افزود، خطر این‌که جامعه جهانی ناتوانی خود را در حمایت از افغانستان نشان دهد، وجود دارد.

به گفته او، جامعه جهانی ۱۰ شرط اساسی را به دولت افغانستان و طرف مقابل که در مذاکرات با دولت قرار دارد، پیش‌کش کرده است.

سرپرست وزارت خارجه افزود که این ۱۰ شرط در نشست روز دوشنبه کابینه مورد بحث و ارزیابی قرار می‌گیرد.

صالح: عضو دوم هسته طراح حمله به دانشگاه کابل کشته و سومی بازداشت شد

۸صبح، کابل: امرالله صالح، معاون اول ریاست جمهوری از کشته‌شدن عضو دوم هسته طراح حمله به دانشگاه کابل در ولایت پکتیا خبر داده است.

معاون اول ریاست جمهوری روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب در یادداشت مفصلی که در فیس‌بوکش نشر کرده است، ضمن توضیح فیصله بیست‌وهفتم جلسه «۶:۳۰» صبح گفته است که عضو سوم هسته طراح حمله به دانشگاه کابل بازداشت شده است.

صالح از عضو دوم طراح حمله به دانشگاه کابل به نام «احمد» یاد کرده است که به ولایت پکتیا رفته بود و پس از درگیری با نیروهای امنیتی کشته شده است.

او هم‌چنان نوشته است که عضو سوم هسته طراح حمله به دانشگاه کابل بازداشت شده است و تا ساعات دیگر به کابل منتقل می‌شود. معاون اول ریاست جمهوری تأکید کرده است که این پرونده و قضیه به سرعت در حال «انکشاف» است.

صالح دو روز پیش اعلام کرد که فردی به نام «عادل» از طراحان حمله به دانشگاه کابل بازداشت شده است. ریاست عمومی امنیت ملی این فرد را عامل حمله به آموزشگاه کوثر دانش نیز عنوان کرده است.

حمله هوایی ارتش در ولسوالی دهرآوود ارژگان؛ ۱۵ طالب و سه غیرنظامی کشته شدند

۸صبح، کابل: نیروهای هوایی نیمه‌های یک‌شنبه‌شب مواضع گروه طالبان در ولسوالی دهرآوود ولایت ارژگان را بمباران کرده‌اند. احمدشاه ساحل، سخنگوی والی ارژگان روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب گفت این حمله هوایی بر مخفی‌گاه‌های گروه طالبان در روستای حاجیان منطقه لبلان ولسوالی دهرآوود اجرا شده است.

طبق معلومات ساحل، در این حمله ۱۵ عضو گروه طالبان که عضو یک شبکه بودند، کشته شده‌اند.

سخنگوی والی ارژگان در اثر انداخت بمب‌های سنگین دیوار یک خانه مسکونی نیز در این منطقه سقوط کرده است که سه غیرنظامی به شمول یک زن و یک کودک کشته شده‌اند.

مقام‌های محلی سه روز پیش تأیید کردند که در نیروهای امنیتی از مرکز ولسوالی دهرآوود عقب‌نشینی کرده‌اند.

این ولسوالی از مدتی به این سو زیر حملات سنگین و تهاجمی گروه طالبان قرار دارد. گزارش شده است که بخش‌هایی از دهرآوود به دست طالبان سقوط کرده است، اما مقام‌های محلی آن را عقب‌نشینی تاکتیکی عنوان می‌کنند.

احمدشاه ساحل می‌گوید که نیروهای تازه نفس برای بازپس‌گیری ساحات از دست رفته به ولسوالی دهرآوود اعزام شده‌اند.

ولسوالی دهرآوود در ۳۵ کیلومتری غرب شهر ترینکوت، مرکز ولایت ارژگان موقعیت دارد.

سازمان ملل خواستار تداوم کمک‌های جهانی به افغانستان شد

۸صبح، بامیان: سازمان ملل متحد می‌گوید که مردم افغانستان هم‌چنان به کمک‌های بشری نیازمند است و جامعه جهانی باید در این باره توجه داشته باشد.

فیلیپو گراندی، کمیشنر عالی سازمان ملل متحد در امور پناهنده‌گان، روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب، در ولایت بامیان گفت که این کمیشنری خواستار تداوم کمک‌های بشری به افغانستان است.

آقای گراندی افزود که هفته‌ی آینده در نشست جینوا از کشورهای کمک‌کننده درخواست خواهد کرد تا مساعدت‌های شان را با مردم و دولت افغانستان هم‌چنان ادامه دهند.

به گفته‌ی وی، بسیاری از بخش‌های این کشور هنوز به مساعدت‌های بشری به صورت جدی نیاز دارد.

گراندی افزود که کمیشنری ملل متحد در امور پناهنده‌گان نیز به کمک‌هایش با مهاجران و بازگشت‌کننده‌گان افغان ادامه خواهد داد.

بر بنیاد آمارهای ارائه شده از سوی وزارت امور مهاجران و بازگشت‌کننده‌گان، در حال حاضر بیش از پنج میلیون مهاجر در کشورهای ایران و پاکستان به سر می‌برند.

وزارت مهاجرین در اوایل سال جاری طرح پنج ساله‌ای را برای ادغام مجدد میلیون‌ها مهاجر از ایران و پاکستان پس از «تأمین صلح در کشور» را ارایه کرده بود.

اما کمیشنری عالی سازمان ملل متحد در امور پناهنده‌گان با اظهار نگرانی از افزایش جنگ و ناامنی در افغانستان، هشدار داد که اگر میزان خشونت‌ها در افغانستان افزایش یابد میزان مهاجران و بی‌جاشدگان داخلی در افغانستان افزایش خواهد یافت.

سه نامزدوزیر برای گرفتن رای اعتماد به مجلس نماینده‌گان رفتند

عبدالحمید حسینی

سه نامزدوزیر حکومت برنامه‌های‌شان را برای کسب رای اعتماد به مجلس نماینده‌گان ارائه کردند. نامزدان وزارت امور خارجه، امور داخله و مالیه روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب، در نشست عمومی مجلس حضور یافتند. محمدحنیف اتمر، نامزدوزیر وزارت امور خارجه، برنامه‌های کاری‌اش را در محور «سیاست خارجی» و «رشد، ظرفیت‌سازی، اصلاحات و احیای وقار دستگاه دیپلماسی» تنظیم کرده بود. او بر داشتن یک «سیاست فعال خارجی» تاکید کرد و گفت که در جریان همکاری با جامعه جهانی برای مبارزه با تروریسم بین‌المللی، حفظ نظام جمهوری ارجحیت دارد. به گفته حنیف اتمر، ظرفیت موجود در وزارت امور خارجه قناعت‌بخش و پاسخگو نیست و تشکیلات آن به بررسی مجدد نیاز دارد؛ زیرا به گفته‌ی وی، تشکیلات کنونی در مقایسه با سایر کشورهای مشابه، مقرون به صرفه نیست.

صلح را گدایی نمی‌کند و اگر صادقانه کار شود، آوردن صلح در کشور ممکن است. به گفته‌ی وی، افغانستان در حقیقت چهار وجه مشترک با جامعه جهانی دارد و به باور وی، مبارزه با تروریسم، مبارزه با مواد مخدر، جلوگیری از مهاجرت اجباری و جلوگیری از نقض حقوق بشر چهار وجه مشترک با جامعه جهانی است که باید در راستای آن با افغانستان همکاری شود. در ضمن کشورهای منطقه و همسایه نیز این چهار وجه مشترک را دارند و باید با دولت افغانستان در زمینه آوردن صلح گام بردارند.

اندرابی: «پولیس به تنفیذ قانون برمی‌گردد»

مسعود اندرابی، نامزد تصدی پست وزارت امور داخله، در جریان نشست مجلس، برنامه‌هایش را در سه بخش ارائه کرد. او پیرامون وضعیت پولیس گفت: «از یک طرف طالبان وارد مذاکرات دو دوره‌ای شدند که یک دوره آن با امریکا و دوره دیگر با حکومت افغانستان است. با وجودی که بحث از صلح است، اما طالبان در این دو فرصت به جنگ خود ادامه دادند. طالبان در مذاکرات با امریکا و حکومت تلاش زیاد کردند که بخش بزرگی از نقاط را تصرف کنند، اما نیروهای امنیتی توانستند به طالبان جواب دهند تا آن‌ها به هدفشان نرسند.» آقای اندرابی از سویی هم بیان کرد که از سال‌های متعددی موضوعات مشخص در پیوند به وزارت امور داخله مطرح است. او رسیده‌گی به کشته‌گان پولیس، وضعیت معیشتی پولیس و رسیدن حق به حق‌دار را از موضوعاتی یاد کرد که محور بحث و انتقاد بوده است. او اما گفت که این وزارت برای بیرون‌رفت از این وضعیت و کاهش دادن چالش‌ها، اقدامات استراتژیک را روی دست گرفته و اکنون تا حدی این چالش‌ها حل شده است. در کنار این، نامزدوزیر وزارت امور داخله بیان داشت که برای بلند بردن سطح بازپرس پولیس، ریاستی زیر نام امنیت داخلی و یک ریاست دیگر زیر نام «ریاست تکنولوژی و ارتباطات» ایجاد شده است تا بتوانند قراردادهای بین‌المللی را به ظرفیت افغانی انکشاف دهند.

مسعود اندرابی در مورد طرح‌های آینده این وزارت بیان کرد که تلاش‌ها جریان دارد تا پولیس به تنفیذ قانون برگردد. به باور او، جنگ مسوولیت اردو است و پولیس باید به تنفیذ قانون بپردازد. آقای اندرابی اما این کار را نظر به وضعیت تعبیر کرد و گفت در صورتی که صلح نتیجه دهد و خشونت‌ها کاهش یابد، این امر امکان‌پذیر است و در صورتی که جنگ ادامه یابد، پولیس باید جوابگوی جنگ باشد و به نبرد ادامه دهد. از سویی هم، نامزدوزیر امور داخله تصریح کرد که این وزارت در نظر دارد تا شمار پولیس را افزایش دهد. او گفت که در نظر است تا ۱۵ هزار نفر استخدام شوند و برای تمویل این برنامه، توافق‌ها با جامعه جهانی صورت گرفته است. در ضمن وی خاطرنشان کرد که قرار است شمار پولیس زن نیز افزایش یابد و بدین ترتیب، شمار زنان در صفوف پولیس از پنج هزار به ده هزار تن افزایش خواهد یافت. در کنار این، آقای اندرابی گفت که تنظیم ترافیک مسوولیت پولیس است و از این رو، تلاش‌ها جریان دارد که تا شش ماه آینده، جوازسیر موترها و لیسنس‌های راننده‌گی از شکل ورقی به دیجیتالی تبدیل شود.

اعتراف نامزدوزیر مالیه به موجودیت فساد در ریاست‌های عواید و گمرکات

عبدالهادی ارغندیوال نیز برنامه‌هایش را در سه بُعد «تمویل مصارف»، «تدابیر پلان شده توسعه ملی و رشد اقتصادی کشور» و «فساد اداری و تدابیر پلان شده برای امحای آن» ارائه کرد. آقای ارغندیوال در بخش تمویل مصارف گفت، اگر عواید ملی به گونه‌ی

صالح را گدایی نمی‌کند و اگر صادقانه کار شود، آوردن صلح در کشور ممکن است. به گفته‌ی وی، افغانستان در حقیقت چهار وجه مشترک با جامعه جهانی دارد و به باور وی، مبارزه با تروریسم، مبارزه با مواد مخدر، جلوگیری از مهاجرت اجباری و جلوگیری از نقض حقوق بشر چهار وجه مشترک با جامعه جهانی است که باید در راستای آن با افغانستان همکاری شود. در ضمن کشورهای منطقه و همسایه نیز این چهار وجه مشترک را دارند و باید با دولت افغانستان در زمینه آوردن صلح گام بردارند.

از سوی دیگر اتمر بیان کرد که اگر افغانستان به صلح هم برسد، جنگ و تهدید تروریسم ریشه‌کن نخواهد شد؛ زیرا به گفته‌ی او، از پنج نفری که با دولت افغانستان می‌جنگند، یک نفرشان خارجی است. وی افزود که دولت حاضر نیست با این جنگ‌جویان صلح کند و تأکید کرد که تروریستان خارجی باید «وجود و اهداف لعنتی‌شان» را از «خاک پاک» افغانستان دور کنند. نامزدوزیر وزارت امور خارجه در حالی به جنگ‌جویان خارجی اشاره کرد که یکی از تهددات گروه طالبان به امریکا، قطع همکاری با تروریستان بین‌المللی از جمله شبکه القاعده است. آقای اتمر گفت که به یک سیاست فعال خارجی در این راستا نیاز است و افرون بر ادامه‌ی همکاری‌های دولت با جامعه جهانی در امر مبارزه با تروریسم بین‌المللی، جامعه جهانی نیز باید با افغانستان در این زمینه همکاری باشد. به باوری وی، مهم‌ترین نوع همکاری، در واقع حفظ نظام جمهوری است.

از جانب دیگر نامزدوزیر وزارت امور خارجه گفت که مشکل افغانستان تنها در تروریسم خلاصه نمی‌شود، بلکه قاچاق مواد مخدر و اسلحه را نیز شامل است. او گفت که قاچاق این موارد منابع مالی تروریسم را فراهم می‌کند و این عوامل سبب شده است که جنگ در افغانستان شدت بگیرد. آقای اتمر در بخش رشد، ظرفیت‌سازی، اصلاحات و احیای وقار دستگاه دیپلماسی نیز تصریح کرد که باید منابع بشری و عدالت اداری به گونه‌ی درست آن مدیریت شود. او افزود که ظرفیت موجود در این اداره قناعت‌بخش نیست و پاسخگویی لازم را ندارد. از این رو وی تصریح کرد که وزارت امور خارجه باید قوانین خود را محترمانه پیشنهاد و چارچوب اصلاحات قانونی را مطالبه کند. وی تأکید کرد که قوانین موجود پاسخگو نیست و باید فوراً اقداماتی صورت گیرد تا تورم موجود در وزارت خارجه حل‌وفصل شود.

نامزدوزیر وزارت امور خارجه در نشست رایحه برنامه‌های نامزدوزیران، گفت که تشکیلات این وزارت باید بررسی مجدد شود تا از یک طرف موثریت خود را حفظ کند و از سوی دیگر اقتصادی‌تر شود. آقای اتمر افزود که تشکیلات کنونی بزرگ‌تر از تشکیلات وزارت خارجه هم‌ی کشورهای مشابه به افغانستان است و این به صرفه نیست. او تصریح کرد که برای استخدام کارکنان جدید وزارت امور خارجه، مکانیزم شفاف و مسوول ایجاد شود. حنیف اتمر گفت: «برای استخدام کارکنان جدید توافق شده که امتحان ورودی اخذ شود و از طریق امتحان ورودی برنامه‌های خود را به پیش برد. در مقرری‌های سیاسی پیش‌رفت خوبی صورت گرفته است. سفراپی که انتخاب می‌شوند، از طریق یک مکانیزم مشورتی استخدام می‌شوند.» افرون بر این، نامزدوزیر وزارت امور خارجه خاطرنشان

شفاف جمع‌آوری شود، عواید کشور تا سال ۲۰۲۵ به ۴۰۰ میلیارد افغانی خواهد رسید. او افزود که این پول می‌تواند تمام بودجه عادی کشور، به شمول بودجه سکتور امنیتی را تمویل کند؛ اما بودجه توسعه‌ای از کمک‌های کشورهای جینوا به دست می‌آید، تمویل خواهد شد. به همین ترتیب، نامزدوزیر وزارت مالیه در بخش «تدابیر پلان شده انکشاف ملی و رشد اقتصادی کشور» گفت که دو برنامه «مصونیت غذایی» و «کارایی» روی دست است. آقای ارغندیوال تصریح کرد که برای رسیدن به این هدف، در نظر دارد که یک سکتور را به عنوان «سکتور محوری» انتخاب کند.

آقای ارغندیوال اما افزود که بهترین سکتور برای رشد اقتصادی، وزارت زراعت است. هم‌چنان وی سکتور معادن را به عنوان سکتور دیگر یاد کرد که می‌تواند در سال‌های آینده به یک منبع تمویل‌کننده بدل شود.

نامزدوزیر وزارت مالیه پیرامون «فساد اداری و تدابیر پلان شده برای امحای آن» گفت که موجودیت فساد در بخش عواید یک امر انکارناپذیر است. وی موجودیت فساد در گمرکات را یک «دانه سرطانی» توصیف کرد و گفت که در این بخش کار می‌کند تا فساد در این اداره‌ها ریشه‌کن شود. آقای ارغندیوال گفت: «ما برای حل این مشکل با مداخله‌کننده مبارزه جدی می‌کنیم. جهادم علیه فساد است. مفسدان را به نهادهای عدلی و قضایی معرفی می‌کنیم. در مدت کار کوتاه بیش از هزار تن به لوی‌سارنولی معرف شده‌اند.» با این حال روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب، برای این نامزدوزیران صندوق رای گذاشته نشد. نماینده‌گان مجلس می‌گویند، پس از آن که ۱۰ نامزدوزیر برنامه‌های‌شان را ارائه کردند، قرار است برای آنان صندوق رای گذاشته شود. حجت‌الله خرمند، نایب منشی مجلس نماینده‌گان، به روزنامه ۸ صبح گفت که اعضای مجلس هنوز در مورد چگونه‌گی رای‌دهی تصمیم نگرفته‌اند. به گفته‌ی او، قرار است مجلس نماینده‌گان در جریان این هفته بدون وقفه کار کند تا نامزدوزیران برنامه‌های‌شان را ارائه کنند و سرنوشت این نامزدوزیران نیز پس از گذاشتن صندوق روشن خواهد شد. از سویی هم وی گفت که ممکن است برای چهار یا پنج نامزدوزیر صندوق رای گذاشته شود؛ زیرا به باور آقای خرمند، رای‌دهی به یک‌باره ممکن نیست و می‌تواند روند را با چالش مواجه کند. مهدی راسخ، عضو مجلس نماینده‌گان، نیز گفت که قرار است این روند تا روز چهارشنبه بدون وقفه ادامه یابد. آقای راسخ در صحبت با روزنامه ۸ صبح تصریح کرد که قرار است روز سه‌شنبه، سه نامزدوزیر و روز چهارشنبه چهار نامزدوزیر برای رایحه برنامه‌های‌شان به مجلس حضور یابند. او اما گفت که ممکن است روز پنج‌شنبه هفته جاری برای این ۱۰ نامزدوزیر صندوق رای گذاشته شود. هرچند او ابراز نظر در مورد تأیید یا رد نامزدوزیران را پیش از وقت خواند، با این حال گفت، از وضعیت عمومی مجلس استنباط می‌شد که برنامه‌های این سه نامزدوزیر مورد توجه اعضای مجلس قرار نگرفته است.

بر اساس زمان‌بندی مجلس نماینده‌گان، اسدالله خالد نامزدوزیر وزارت دفاع ملی، فضل احمد معنوی نامزدوزیر وزارت عدلیه و عباس بصیر نامزدوزیر وزارت تحصیلات عالی روز سه‌شنبه، بیست‌وهفتم عقرب، برنامه‌های‌شان را به مجلس ارائه خواهند کرد. بدین ترتیب، بشیراحمد ته‌ینج، نامزدوزیر وزارت کار و امور اجتماعی، نثاراحمد غوریانی نامزدوزیر وزارت صنعت و تجارت، محمدقاسم حلیمی نامزدوزیر وزارت ارشاد، حج و اوقاف و معصومه خاوری، نامزدوزیر وزارت تکنولوژی معلوماتی برای رایحه برنامه‌های‌شان روز چهارشنبه، بیست‌وهفتم عقرب، به مجلس حاضر می‌شوند. گفتنی است که نامزدوزیران در اول عقرب ماه جاری برای گرفتن رای اعتماد به مجلس معرفی شدند، اما روند بررسی اسناد تحصیلی و تابعیت آن‌ها زمان‌بر شد. تاکنون روند بررسی اسناد ۱۰ نامزدوزیر نهایی شده است. هرچند از امضای توافق‌نامه میان محمدارشرف غنی، رئیس جمهور و عبدالله عبدالله، رئیس شورای عالی مصالحه ملی، نزدیک به شش ماه زمان گذشته است، اما تاکنون وزارت‌خانه‌ها توسط سرپرستان اداره می‌شوند. پیش‌تر، مجلس نماینده‌گان تصریح کرده بود که این بار به فرهنگ سرپرستی در وزارت‌ها پایان می‌دهد.

نامزدوزیر وزارت امور خارجه، برنامه‌های کاری‌اش را در محور «سیاست خارجی» و «رشد، ظرفیت‌سازی، اصلاحات و احیای وقار دستگاه دیپلماسی» تنظیم کرده بود. او بر داشتن یک «سیاست فعال خارجی» تاکید کرد و گفت که در جریان همکاری با جامعه جهانی برای مبارزه با تروریسم بین‌المللی، حفظ نظام جمهوری ارجحیت دارد. به گفته حنیف اتمر، ظرفیت موجود در وزارت امور خارجه قناعت‌بخش و پاسخگو نیست و تشکیلات آن به بررسی مجدد نیاز دارد؛ زیرا به گفته‌ی وی، تشکیلات کنونی در مقایسه با سایر کشورهای مشابه، مقرون به صرفه نیست.

نامزدوزیر وزارت امور داخله در رایحه برنامه‌هایش، بر نقش پولیس در «تنفیذ قانون» تاکید کرد و گفت که در صورت کاهش خشونت‌ها، پولیس به وظیفه اصلی خود برمی‌گردد. وی هم‌چنان بر افزایش شمار زنان در صفوف پولیس تاکید کرد و افرون بر این، گفت که تا شش ماه آینده، جوازسیر موترها و لیسنس‌های راننده‌گی از شکل ورقی به دیجیتالی تبدیل می‌شود. در همین حال، عبدالهادی ارغندیوال، نامزدوزیر وزارت مالیه، موجودیت فساد در بخش عواید را «انکارناپذیر» و فساد در گمرکات را «دانه سرطانی» خواند. وی اما گفت که برای حل این معضل، علیه فساد جهاد اعلام می‌کند و مفسدان را به نهادهای عدلی و قضایی معرفی خواهد کرد. با این حال، نماینده‌گان مجلس پس از شنیدن برنامه‌های این سه نامزدوزیر، زمان رای‌دهی به آن‌ها را روز پنج‌شنبه، بیست‌ونهم عقرب، تعیین کردند. یک ماه پس از معرفی نامزدوزیران به مجلس، سرانجام مجلس روند رای‌دهی به نامزدوزیران را آغاز کرد. در نخستین روز این روند، سه نامزدوزیر برای رایحه برنامه‌های‌شان به جلسه عمومی این مجلس حضور یافتند. کمیته روسای مجلس نماینده‌گان، محمدحنیف اتمر نامزدوزیر وزارت امور خارجه، عبدالهادی ارغندیوال نامزدوزیر وزارت مالیه و مسعود اندرابی نامزدوزیر وزارت امور داخله را روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب، برای رایحه برنامه‌های‌شان به مجلس فرا خواند. اعضای مجلس اما پس از رایحه برنامه‌ها از سوی این نامزدوزیران، صندوق رای نگذاشتند.

هرچند تاکنون صندوق رای گذاشته نشده است تا مشخص شود که این نامزدوزیران قناعت اعضای مجلس را فراهم کرده‌اند یا خیر، اما برخی نماینده‌گان ادعا دارند که برنامه‌های این نامزدوزیران قناعت اعضای مجلس را فراهم نتوانسته است.

اتمر: «تشکیلات نیازمند ارزیابی است»

مجلس نماینده‌گان یک ماه پس از معرفی نامزدوزیران، روز دوشنبه، بیست‌وششم عقرب، سه نامزدوزیر را برای رایحه برنامه به مجلس فرا خواند. در نخستین روز این روند، محمدحنیف اتمر، نامزدوزیر وزارت امور خارجه، برنامه‌های کاری‌اش را در دو محور «سیاست خارجی» و «رشد، ظرفیت‌سازی، اصلاحات و احیای وقار دستگاه دیپلماسی» توضیح داد. آقای اتمر در بخش سیاست خارجی گفت که هدف او ختم جنگ و تامین صلح باعزت و پایدار در کشور است و آن را نخستین هدف سیاسی دولت عنوان کرد. به گفته‌ی آقای اتمر، برنامه‌هایی قبلاً در این بخش آغاز به جریان افتاده و رهبران حکومت با منطق ساده و واضح به جهانیان نشان داده‌اند که بزرگ‌ترین خطر حیاتی برای‌شان، تروریسم است. او تصریح کرد که یگانه راه حل در این بخش، مبارزه با تروریسم و آوردن صلح باعزت به افغانستان است. او در ادامه افزود که یگانه راه حفظ صلح باعزت، حفظ نظام جمهوری است.

به گفته‌ی آقای اتمر، حفظ نظام جمهوری و تامین صلح پایدار تنها به نفع افغانستان نه، بلکه به نفع منطقه و جامعه جهانی نیز است. علاوه بر این، اتمر خاطرنشان کرد آوردن صلح باعزت و پایدار، بدون اجماع جهانی ممکن نیست. او گفت که افغانستان

جنگ

♦ نجیب‌الله رحمانی

با روان ما چه می‌کند؟

نتایج پژوهش‌ها چه می‌گوید؟

تجربه تاریخی بشر نشان داده که اصلاحات اجتماعی بهترین راهکار برای پایان جنگ‌ها و منازعات مسلحانه بوده است. اصلاحات اجتماعی به معنای دستیابی به حقوق شهروندی و عدالت اجتماعی است. سلامتی و بیماری، هر دو ریشه‌های اجتماعی و سیاسی دارد. کنش و واکنش‌های پس از حادثه خصوصی نیست و باید تمامی کارمندان بخش صحتی جدا از هر نوع تعلق سیاسی، مذهبی و دینی به ارایه‌ی خدمات بی‌طرفانه و غیرمغرضانه بپردازند. در اکثر کشورهای جهان، نخبگان نظامی و اقتصادی با اسلحه‌ای که از غرب زیر نام «دفاع ملی» خریداری می‌کنند، قصد دفاع از نابرابری‌های ریشه‌دار اجتماعی را دارند. اوسط هزینه‌ی سرانه‌ی اسلحه در کشورهای در حال توسعه، ۳۸ دالر در مقایسه با ۱۲ دالر برای بهداشت است. ۲۵ کشور صادرکننده‌ی عمده‌ی اسلحه در جهان، عضو شورای امنیت سازمان ملل متحد است. این کشورها در تجزیه، تحلیل و علت درگیری‌های خشونت‌آمیز، ارزش‌های نظم جهانی به رهبری غرب را برجسته می‌کند که ملاحظات ژئوپلیتیک و تجاری در آن بیش‌تر از مسایل مربوط به حقوق بشر و عدالت اولویت دارد.

بهبود شخصی وابسته به بهبود اجتماعی است و دستیابی به حقوق و عدالت اجتماعی، بهبود جمعی را شکل می‌دهد.

مطالعات انجام‌شده در نقاط گوناگون جهان، طیف گسترده‌ای از بیماری‌های روانی را در جوامعی نشان می‌دهد که درگیر منازعات مسلحانه است. با این حال، دریافت‌ها هم‌چنین شواهدی را در مورد مقاومت بیش از نیمی از مردم در برابر بدترین ضربه در شرایط جنگ ارایه می‌دهد. تردیدی نیست که جوامع درگیر جنگ و درگیری باید به عنوان بخشی از کل فرآیندهای امداد، توان‌بخشی و بازسازی از مراقبت‌های بهداشت روانی برخوردار شود. همان‌طور که در نیمه‌ی اول قرن ۲۰ اتفاق

افتاد. هنگامی که جنگ سبب شد که مفاهیم جدید روان‌شناختی و بهداشت روان به وجود آید، جنگ‌های قرن حاضر می‌تواند درک درست از وضعیت و راه‌حل‌ها برای معضل بهداشت عمومی را به ما بدهد. پرسش‌های زیادی در مورد اثرات جنگ روی سلامت روان مطرح است: آیا تأثیرات روانی جنگ و بازتاب آن جهانی است؟ کدام گروه از مردم نیاز به درمان دارند؟ چگونه باید اثرات روان‌شناختی پیمایش شود؟ عواقب طولانی‌مدت علایم و سندرم‌های مرتبط با استرس‌های جنگ و خشونت‌های گروهی چیست؟

ضربه‌ی روانی شبیه به ضربه‌ی فیزیکی نیست، افراد منفعلانه تأثیر نیروهای مخرب خارجی را تجربه نمی‌کنند؛ بلکه به صورت فعال و اجتماعی با آن درگیر می‌شوند.

درگیری و خشونت مسلحانه، ساختارهای اجتماعی را مختل ساخته و جمعیت غیرنظامی را در معرض فشارهای شدید روانی قرار داده است. پژوهش جهانی در سال ۲۰۱۵ نشان داد که ارتباط مستقیم بین جنگ و اختلالات روانی مانند افسرده‌گی و اضطراب وجود دارد. بیش‌تری از افراد که در معرض حوادث جنگی و خشونت‌های بالقوه قرار گرفته‌اند، به نوعی به پریشانی روان‌شناختی دچار شده‌اند. یافته‌های پژوهش‌های جهانی نشان می‌دهد که ۱۵-۲۰ درصد از جمعیت مبتلا به بحران، دچار اختلالات روانی خفیف تا متوسط، مانند افسرده‌گی، اضطراب و اختلالات استرس پس از سانحه (PTSD) می‌شوند و ۳-۴ درصد دچار اختلالات روانی شدید، مانند روان‌پریشی، افسرده‌گی و اضطراب ناتوان‌کننده می‌شوند که بر توانایی عمل‌کرد و زنده‌ماندن آن‌ها تأثیر می‌گذارد. اگر این آسیب‌ها به طور درست شناسایی نشود و مورد توجه قرار نگیرد، ممکن است سلامت روانی و سلامت اجتماعی طولانی‌مدت، هر دو در معرض خطر قرار گیرد.

نتایج دو پژوهشی که در مورد اثرات روانی جنگ افغانستان در سال‌های قبل انجام شده، بیان‌گر اثرات

ناگوار جنگ و درگیری بالای صحت روان بوده و سبب افزایش بیماری روانی شده است.

یکی از این پژوهش‌ها روی ۷۹۹ تن که بالاتر از ۱۵ سال سن داشته‌اند، صورت گرفته است. این پژوهش نشان می‌دهد که ۶۲ درصد از پاسخ‌دهندگان حداقل چهار رویداد «تروما» را طی ده سال گذشته تجربه کرده‌اند. علایم افسرده‌گی در ۶۷٫۷ درصد از پاسخ‌دهندگان، علایم اضطراب در ۷۲٫۲ درصد و اختلال استرس پس از سانحه (PTSD) در ۴۲ درصد افراد شامل در این پژوهش دیده شده است. معلولان و زنان از وضعیت بهداشت روانی ضعیف‌تری برخوردار بودند و بین وضعیت بهداشت روانی و حوادث آسیب‌زا، رابطه‌ی معناداری وجود داشت. استراتژی‌های مقابله‌ای شامل اعمال مذهبی و معنوی بود.

پژوهش دوم برای تخمین شیوع علایم روان‌پزشکی، شناسایی منابع مورد استفاده برای حمایت عاطفی و عوامل خطر و ارزیابی پوشش فعلی نیازهای اساسی در ولایت ننگرهار انجام شد. حدود ۱۰۱۱ تن که بالاتر از پانزده سال سن داشتند، به پرسش‌های این پژوهش پاسخ دادند. تقریباً نیمی از مردم حوادث آسیب‌زا را تجربه کرده بودند. علایم افسرده‌گی در ۳۸٫۵ درصد پاسخ‌دهندگان، علایم اضطراب در ۵۱٫۸ درصد و PTSD در ۲۰٫۴ درصد مشاهده شد. رقم بالای علایم با تعداد بیش‌تری از حوادث آسیب‌زای تجربه‌شده، همراه بود. رقم زنان از مردان بالاتر بود. منابع اصلی حمایت عاطفی دین و خانواده بودند.

در شرایط درگیری یا پس از درگیری، مانند انفجار و حملات گروهی تروریستی و انتحاری که در حال حاضر در افغانستان جریان دارد، اولویت‌های سازمان بهداشت جهانی، نهادهای امداد رسان و دولت افغانستان این است که برنامه‌هایی را برای محافظت و بهبود سلامت روان و بهزیستی روانی - اجتماعی مردم روی دست بگیرند. در شرایط حاضر، مراقبت‌های بهداشت روان می‌تواند بخشی از پاسخ‌های انسانی و کمک‌رسانی به حساب آید. از آنجایی که جمعیت‌های آسیب‌دیده در معرض خطر افزایش اختلالات روانی و پریشانی روان‌شناختی قرار دارند، بی‌تفاوتی نهادهای اجتماعی و حمایتی می‌تواند ظرفیت محلی را برای پاسخ‌گویی به شدت تحت فشار قرار دهد و در مناطقی که گروه‌های امداد رسان محلی وجود نداشته باشد و یا ساختار این نهاد ضعیف و ناتوان باشد، آسیب‌پذیری جمعی را افزایش می‌دهد.

منبع‌ها

www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC
https://blogs.worldbank.org/health/mental-health-services-situations-conflict-fragility-and-violence
https://international-review.icrc.org/articles/living-through-war-mental-health-children-and-youth-conflict
https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/mental-health-conditions-in-conflict-situations-are-much-more-widespread-than-we-thought

تجارت‌های نوپا و شاخص‌های موفقیت کاری

کار کمک کنند.

- وسیع‌ساختن ارتباطات موثر کاری: بازار کار وابسته به ارتباطات موثر و تقویت اعتماد کاری بین افراد است. در حال حاضر بازارهای کاری، داد و ستد، تجارت و سرمایه‌گذاری‌های خرد و بزرگ به اساس اعتماد و بارومندی که از قبل ساخته شده است، اجرا می‌شود. این حقیقت در بازارهای افغانستان نیز صدق می‌کند. آن‌چه که می‌تواند به عنوان نقطه‌ی بُرد برای تجارت‌های نوآغاز در بازار کار مطرح شود، ایجاد اعتماد کاری بین استارت‌آپ و مشتریان است؛ زیرا این اعتماد باعث تقویت ارتباط کاری موثر مطابق به سود و مفاد طرفین می‌شود.

- مشتری همه‌چیز و همه‌چیز برای مشتری: فراموش نکنیم که مشتری به عنوان مهم‌ترین و اساسی‌ترین شاخص در بازار مطرح است. خیلی خوب خواهد بود که تجارت‌های نوآغاز (استارت‌آپ‌ها) و کارفرماها به مشتریان به عنوان همه‌چیز نگاه کنند و بهترین خدمات را برای جلب رضایت آن‌ها ارایه دهند. زیرا مشتریان سازنده پل ارتباطی بین کارخانه یا شرکت تولیدی و بازار بیرون اند. به بیان روشن‌تر آن‌ها بازارهای بدون مزد هستند که برای توسعه و رشد تجاری استارت‌آپ‌ها فعالیت دارند. رضایت آن‌ها به این معنی است که اولین قدم‌های پیروزی برای یک رویای تجاری و شکل‌دهی یک برند شناخته‌شده جهانی برداشته شده است.

در بازارهای جهانی روزانه صدها تجارت نوآغاز بعد از شروع فعالیت سقوط می‌کند و عوامل مختلف در شکست آن‌ها نقش دارد. در کنار آن صدها تجارت که دیدگاه روشن و مطابق به شرایط بازار دارد، رشد می‌کند و به موفقیت می‌رسد. بازار کار و داد و ستد در افغانستان عین چنین حالت است که نیاز به صبر و استقامت، مدیریت و رهبری درست دارد.

♦ ترفیف صفا بختیاری

راهاندازی تجارت در بازار افغانستان کار ساده نیست. نبود ثبات بازار، استخدام ناقص، چالش عرضه و تقاضا، عاید ناکافی افراد و نبود سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی، عمده‌ترین شاخص‌های تجارت در بازارهای افغانستان است. این چالش‌ها بیش‌تر از هر موردی، کارآفرین‌های نوپا (استارت‌آپ‌های تجاری) را با مشکل روبه‌رو می‌سازد و می‌تواند سرآغاز یک سقوط بعد از آغاز کار و تجارت آن‌ها باشد.

در کنار آن خیلی از موارد و استراتژی‌های کاربردی در قسمت حفظ تجارت‌های نوپا با سرمایه‌گذاری کم در بازار افغانستان وجود دارد که توانسته است برای مدت طولانی ثباتش را حفظ و در بازار ناپایدار افغانستان استقامت کند. این‌جا به چند نکته‌ی اساسی که از جمله‌ی تجربه‌های عملی بسیاری از کارآفرین‌های جوان است، پرداخته می‌شود.

- داشتن یک پلان عمل و دیدگاه روشن تجاری در بازار کار: داشتن پلان عمل برای کارآفرین تازه‌کار به مثابه‌ی نقشه‌ی جنگی است که یک فرماندهی نظامی برای کشورگشایی و سوق نیروی نظامی به آن نیاز دارد. دیدگاه روشن تجاری ممد برای ترتیب و تنظیم این پلان عمل است. خیلی از تجارت‌های نوپا و کارآفرین‌هایی که امروزه به سطوح بلند موفقیت دست پیدا کرده‌اند، مدیون دیدگاه روشن تجاری و پلان درست عمل مطابق به شرایط بازار کار اند.

و با مهارت داشته باشد و از توانایی آن‌ها برای رشد و توسعه‌ی اقتصادی و تجاری در بهبود روند کاری استفاده کند.

- مدیریت منابع و استخدام افراد متخصص: بعد از شناسایی ظرفیت‌های مورد نیاز در ساختار کاری، مسوولیت مهم کارآفرین استخدام افراد شایسته و متخصص مطابق به نیازمندی اداره یا شرکت است. نیروی انسانی به عنوان اصلی‌ترین قسمت منابع در اداره

و شرکت مطرح است و استخدام آن‌ها به اساس تخصص علمی و عملی صورت می‌گیرد. کارآفرین‌های زیرک تلاش دارند که بعد از شناسایی توانایی و مهارت‌های کارمندان، به آن‌ها وظایفی را محول کنند که قدرت اجرا و انجام مسوولیت‌ها را به شکل احسن داشته باشند و در موفقیت شرکت و توسعه‌ی تجاری و کاری در بازار

- درخواست همکاری از مشاوران فنی: مسوولیت یک موسس و کارفرما در بازار کار، رشد و توسعه‌ی تجارت است. یک کارفرمای لایق و تأثیرگذار کسی خواهد بود که بتواند نقش اساسی در توسعه‌ی تجاری، اقتصادی و بلندبردن کیفیت زنده‌گی خود و کارمنداناش داشته باشد. داشتن و ایجاد گروه مشاوران فنی به تجارت‌های نوپا (استارت‌آپ‌ها) کمک می‌کند تا خالهای را که قرار است به وجود بیاید، از بین ببرد و آن‌را رفع کند.

- ظرفیت‌شناسی و استفاده از مهارت‌ها: یکی از خوبی‌های بازار افغانستان داشتن نیروی کار زیاد با مزد کم است. اما شناخت افراد کارا و متخصص در بازار کار افغانستان یکی از دشواری‌های عمده‌ی تجارت‌های نوپا (استارت‌آپ‌ها) نیز است. کارآفرین زیرک می‌تواند نقش خیلی خوب در شناسایی ظرفیت‌های مناسب

مرکز تخصصی انگلیسی آکادمیک و آمادگی آزمون های تافل و آیلتس!

چرا کانون زبان کابل (KTS)؟

- ✓ ارایه مشاوره رایگان برای بورسیه ها
- ✓ برنامه درسی متمرکز روی چهار مهارت اصلی زبان انگلیسی
- ✓ اساتید دارنده نمرات بلند تافل و آیلتس

برنامه ها

- ✓ صنوف انگلیسی هدفمند آکادمیک (EAP)
- ✓ صنوف پیش نیاز تافل (TOEFL Planner)
- ✓ صنوف آمادگی آزمون آیلتس (IELTS Prep)
- ✓ صنوف آمادگی آزمون تافل (TOEFL Prep)
- ✓ صنوف ویژه محاوره، گرامر و ...

☎ +93 (0) 792 338 773 | 📍 Kabul TOEFL School کوچه حبیب سازی دواخانه، گولایی دواخانه، در تماس شوید.

+93 (0) 700 175 510 / +93 (0) 788 788 799

جهت سفارش آگهی‌تان با شماره‌های روبه‌رو در تماس شوید:

روزنامه ۸ صبح برای توسعه کسب و کارتان صفحه‌ی ویژه تبلیغات ایجاد کرد. روزنامه ۸ صبح به هدف کمک و حمایت از توسعه مشاغل و تجارت، تبلیغات شما را با هزینه کم‌تر و کیفیت بهتر نشر می‌کند. این روزنامه یک صفحه‌ی ویژه تبلیغاتی را به همین منظور راه‌اندازی کرده است. در این صفحه‌ی ویژه به تناسب استطاعت شما فضا وجود دارد. ما با داشتن تیراژ بلند در نسخه‌ی چاپی و مخاطبان حداکثری در پایگاه‌های مجازی‌مان آماده همکاری با مشاغل و کسب‌وکارهای مختلف هستیم تا تبلیغات شما را با مخاطبان خود به اشتراک بگذاریم.

بهزاد فرنیچر

Email: behzad.dost@gmail.com | ☎ 0781 700 000

بهزاد فرنیچر کیفیت بهتر

آدرس: چهارراهی بره‌کی، کابل، افغانستان

مؤسسه نشر واژه

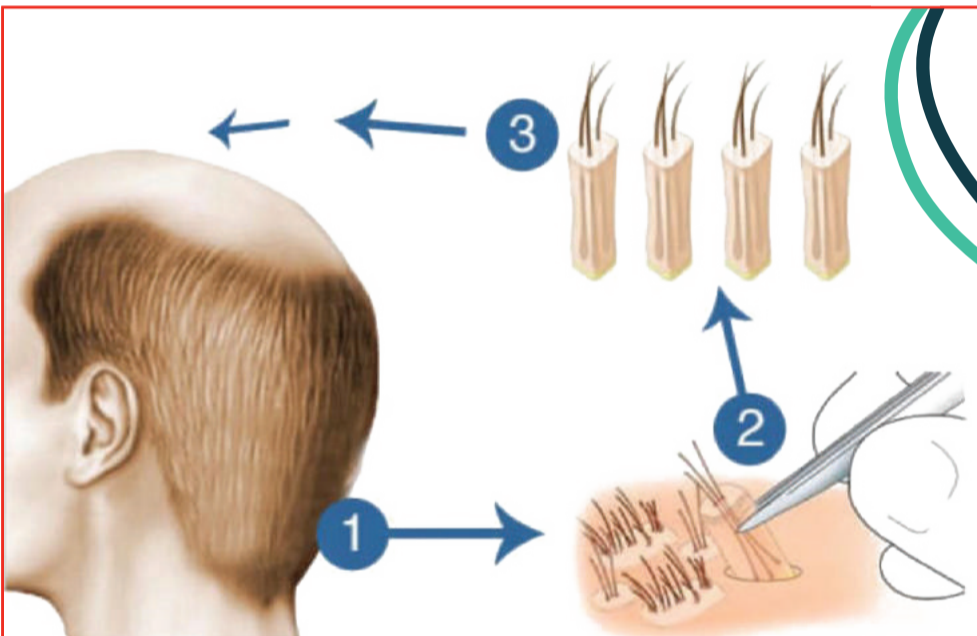
دفتر مرکزی و فروشگاه: ۱ کابل، کارته ۳، چهارراه پل سرخ، مارکت تجاری ملی، منزل پایین، نشر واژه
فروشگاه: ۲ کابل، پل سوخته، چوک شهید مزاری، مارکت محمدی، نشر واژه
چاپخانه: کابل، شهرک امید سبز، فاز اول، چاپ واژه، پلاک ۲۲
۰۷۸۰۷۴۷۲۳۰ - ۰۷۸۰۷۴۷۳۴۷

📍 Vazha.Publication | 📷 NashreVazha | 📧 VazhaPub

شفاخانه آینه صحت

• کاشت مو طبیعی به روش FUE

کاشت مو یکی از تداوی‌های عمده و اساسی برای طاسی سر است. در این تداوی موها از ساحات عقب سر یعنی قسمت‌هایی که موها قوی‌تر هستند و مساعد به ریزش نیستند گرفته شده و به قسمت جلو سر یعنی جاهای خالی انتقال داده می‌شود. قبلاً هموطنان ما برای اجرای این عملیه مجبور به سفر به خارج از کشور بودند اما فعلاً این عملیه در داخل کشور با مصارف کمتر قابل اجرا است. تیم مرکز جلدی و زیبایی شفاخانه آینه صحت با سرپرستی داکتر پامیر حسین صالحی، داکتر میوند حبیب و داکتر وحیدالله عاشر، با در نظر داشت شرایط اقتصادی هموطنان ما کاشت مو را با کیفیت عالی و تخفیف ویژه انجام می‌دهد.

آدرس: بین چهارراهی پروان دوم و گل سرخ، شفاخانه آینه صحت
شماره تماس: ۰۷۸۱۲۳۵۰۴۰
ایمیل آدرس: info@ayenasehat.af

شرکت خدمات IT برتر تیک

لیست بهترین خدمات ما

- ✓ طراحی وبسایت
- ✓ وب هاستینگ و ثبت دامین
- ✓ طراحی و توسعه دیتابیس
- ✓ ساخت برنامه های موبایل
- ✓ طراحی و پیاده سازی نتورک
- ✓ نصب کامره های امنیتی
- ✓ بازاریابی از طریق شبکه های اجتماعی
- ✓ گرافیک دیزاین (لوگو، بروشور، ویزیت کارت...)
- ✓ سنو (بالا بردن رتبه سایت در صفحه اول گوگل)

+93777690909 | info@bartartech.com

+93787935900 | www.bartartech.com | کوته سنگی، گولایی دواخانه، کابل افغانستان

مؤسسه خدمات نشر و پخش کتاب دانشگاه

چاپ، نشر و پخش کتاب

آدرس: کابل، کارته چهار، چهارراهی پل سرخ، مارکت تجاری ملی، منزل همکف، انتشارات دانشگاه
۰۷۸۸۵۷۷۱۸۲ - ۰۷۹۶۷۴۷۲۴۲

danishgah.pub@gmail.com

معتبر و باکیفیت

هاردسک اکسترنال

انتی ویروس (خانگی + تحت سرور)

بامیکا

Follow us on

@BamikaSoft & @BamikaHard

ما را دنبال کنید

۳ سال ورتنی تبدیلی
ADATA
Silicon Power

ESET
Kaspersky

www.bamikatech.com

0789945066 - 0799735660

آدرس: چهارراهی پل سرخ، مارکت ملی، منزل اول، نمبر ۱۹

خاله شیرین!؛ سینما پارک را کشتند

شاهد فرهوش

کابل تنها یک شهر نیست؛ بلکه هویت، فرهنگ، اقتدار، سربلندی و عزت است. از چشم‌انداز دیگر، کابل شهری است دیوانه و افسون‌گر. سده‌ها شد که برای مردمانش دلبری می‌کند. و اما این شهر جادوگر، فرزندان ناخلفی نیز دارد. فرزندان خلف می‌سازند و ناخلفان و ناصالحان خرابش می‌کنند.

شور و شوق و نشاط در سیمای باغ بالایش دیده نمی‌شود و از شب‌های مهتابی و پرتوفشانی ناهید خبری نیست که نیست. کابل زمانی کوچک‌ها و پس‌کوچه‌های بوی مهربانی می‌داد و ره‌گذران را عاشق خودش می‌کرد. از درختان اکاسی که روزگاری تکیه‌گاه دل‌باخته‌گان و دل‌به‌دریازده‌گان بود، نشانی دیده نمی‌شود. با تمام خاطراتی که در خود داشت، خاکستر شده و به باد فنا رفته است. پرستوهای ریکاخانه کوچ کرده و پرپر شده است؛ تبسم و دردانه دیگر به خاطر ندارند که بخوانند: «غچی غچی بهار شد - فصل گل انار شد».

کاج‌های باغ علی‌مردان را با تبر نشد، با گلوله از پا درآوردند. از چهارشنبه‌های شیدا (شهادی صالحین) از کوچی بارانه، خیره‌های سرچوک تا کفتربازان سرگردنه و از قیماق‌چای کابلی که به‌نام چنداول گره خورده بود، هیچ اثری نیست. هر گوشه‌اش مزه تلخ روزگار را به کام آدمی می‌ریزد. میرزا در بام مشغول شیشه‌زدن تار هشت‌نمبر نیست و کاغذپران هفت‌پارچه‌اش را کیسه‌بران پل خشتی به غارت برده‌اند. کفترهای بابه سردار از بی‌دانه‌گی به سوی ناکجاآباد کوچ کردند و گم شدند. صدای خرابات در گلو خواجه خردک خشکیده است و ضجه‌های ناامیدی، گرسنه‌گی، تعصب و بی‌عدالتی تا دورها به گوش می‌رسد.

و مظلومانه در غربت و در حسرت می‌میرند. می‌دانم شما هیچ‌گاهی از درد کابل و فرزندان نمی‌دانید، تمام داشته‌های کابل و مردمش را هر روز فرو می‌ریزید و جایش آسمان‌خراشی به میل دل‌تان بنا می‌کنید و بر زشتی شهر می‌افزایید. کابل جوان‌ناشده پیر و فرسوده شد. به جنایت‌گاه و قتل‌گاه‌های عجیبی چهره‌اش را عوض کردند. زنده‌گی در این شهر به اجرای تیاتر می‌ماند که در تصور آدم‌ها نمی‌گنجد؛ اما این تیاتر در حال اجرا شدن است و جهانیان دارند این شهر و مردمانش را می‌بینند. یکی افسوس می‌خورد و دیگری می‌خندد به شعور ما، به حال و روز ما، به ویران‌گری و جنایت و خیانت ما، به جهل و تعصب و یکه‌تازی و خودبرتربینی ما، به نادانی که می‌دانیم، به ندانستن و گوسفندی‌بودن ما.

چقدر فرزندان کابل در غربت لحظه‌شماری می‌کنند تا بگذارند به آغوش عشق‌شان کابل برگردند و چندوقتی آرام بگیرند و باقی عمر بگذرانند. حیف که چه خوبانی در حسرت و داغ کابل در خاک بیگانه آرام گرفتند و بیگانه شدند و دیگر کابل آن‌ها را به خاطر نمی‌آورد. به جنگ و ویرانی پایان بدهید، آشتی کنید و قدر هم‌دیگر را بدانید؛ راستی و درستی خدای ماندگاری است. عذرخواهی می‌کنم خاله شیرین! از گلوله و راکت و بمب در پناه خدایش بود و سالم ماند. خدایان قدرت، قدرت‌نمایی کردند، در دل یک شب سیاه از پا درآوردند و شکوه و شوکتش را نقش بر زمین کردند. آخرین فلم زندگی‌ات را در سالی در ایتالیا بین، شرمندهم که این خبر را می‌رسانم؛ سینما پارک را کشتند.

و سعادت و خوش‌نامی کابل، این شهر عشق و دوستی و صفا، چه سختی‌ها که نکشیده بودند. گروه ریختند و زیر هر پرچم و عنوانی با بیل و کلنگ و بمب و خمپاره پاره‌پاره‌اش کردند و به زشتی‌اش افزودند. بسیاری‌ها عشق‌شان را نسبت به کابل در ویرانی‌اش می‌بینند، تا دست‌شان رسد، ویرانش می‌کنند. جغرافیایی که یک قرن است، آدم‌های ویران‌گر تولید و تربیه می‌کند؛ ویران‌گران کمر به نابودی و پرپرشدن این شهر و فرزندانش بسته‌اند. شاید عشق است، آدم‌ها در عشق از جان‌شان می‌گذرند، یکی در یک گوشه و دیگری به گوشه‌ی دیگرش سال‌ها است که خودشان را منفجر می‌کنند تا آرامش نسبی‌شان را بگیرند.

کابل هر روز سرخط خبرهای جهان است. شرم بادا کسانی را که تو را حقیر و دربه‌در می‌خواهند. انگشت‌شمار کابلی است که با هیچ نوع شکنجه‌ای نتوانستند که آواره‌اش بسازند و خانه‌اش را بگیرند؛ اما سال‌ها است که کابل را از کابلی‌ها و کابلی‌ها را از کابل دور کرده‌اند، گله‌گله کوچ‌شان دادند تا در حسرت کابل زجر بکشند. بارش گروه‌های ویران‌گر بر پیکر زیبایش باریدن گرفت، تا توانستند جنایت کردند و در حق کابل و کابلیان جفا روا داشتند. داشته‌های فرهنگی و نمادهای تمدنی که هویت این مردمان است را ویران کردند تا نشانی از کابل و فرهنگ و مردمش باقی نماند. جگرهای کابل در هر گوشه‌ی دنیا آواره و بدبخت، زجر می‌کشند و دریا که مرجم زخم‌های کابل شده نمی‌توانند و چون کابل ویران شده، فرو می‌ریزند. می‌بینند و آه می‌کشند

مهربانی، اعتماد، عیاری، فکر، راستی و درستی را در سیمای کابل و مردمانش نمی‌شود یافت. نابرابری، جنگ، جهل، ریا و یکه‌تازی، فرهنگ امروز کابل را به نمایش گذاشته است. هر گوشه‌ی این شهر بوی باروت، خون و خمپاره می‌دهد. فرخنده‌ها را به آتش می‌سپارند و چه سیاوش‌هایی را که سال‌ها است پرپر می‌کنند. با خون مریم‌ها و ادیس‌ها امارت می‌خواهند و جمهوری‌ت. جمله‌ی «جان پدر کجاستی؟» ورد زبان پدران و مادران شده است. درد، قصه‌ی هر روز کابل است. هر لحظه می‌شکنی و ذره‌ذره فرو می‌ریزی؛ مظلوم‌ترین شهر دنیایی، چقدر زود پیر شدی کابل.

کابلیان مردمان با فکر و صبور و بردبار اند، از گذشته‌های دور تلاش کرده‌اند تا خود و فرهنگ و شهر خود را بسازند. کابل بیش‌تر از زادگاه و شهرش یک هویت است، فرهنگ و تمدن است. مردمانش می‌کوشیدند تا آزاده و سربلند همواره به نیکویی یاد شوند. هیچ تردیدی وجود ندارد که پایتخت هر کشوری تعلق به تمام افراد آن سرزمین دارد؛ اما فراموش نباید کرد که مردمان بومی آن‌جا صاحبان واقعی بخش‌های اند که از اجدادشان به ارث برده‌اند. کابل در روزگاری شاهد اتفاق‌های خجسته‌ای بود، ساخت نمادهای تاریخی و فرهنگی به زیبایی شهر می‌افزود، با هر پدیده‌ی مفیدی که به وجود می‌آمد، خیلی زود خو می‌گرفت. کابلیان عاشق شهر و مردمشان بودند. کابل را چون درون خویش نگه داشته بودند و به نامردان و ناسپاسان روزگار، نمک‌حرام خطاب می‌کردند. تاریخ، نمک‌حرامی کابلی را سراغ ندارد. در راه رسیدن به رفاه

مرکز زبان های خارجی

مزایا

- مواد درسی معیاری
- استادان مجرب و مسلکی
- میتود درسی نظری و عملی
- صنوف ویژه حضوری و آنلاین
- صنوف درسی مجهز با تخته های هوشمند و فناوری روز

برنامه ها

- کورس 3 ماهه زبان انگلیسی ویژه متعلمین
- برنامه درازمدت دیپلوم زبان انگلیسی
- صنوف ویژه محاوره زبان انگلیسی
- برنامه کوتاه مدت زبان انگلیسی
- سرتیفیکت زبان ترکی

پذیرش جریان دارد

کارت پخوان، بهارستان، ایستگاه برج برق 0730604040

نوی عدالت الکتریک

عرضه کننده هر نوع سامان آلات برقی، کیبل جات ایرانی و ترکی
گروپ های کم مصرف LED گروپ های چارچی و بخاری های برقی
با قیمت های مناسب در خدمت همشهریان عزیز قرار دارد

پرچون

عمده

آدرس اول: کابل، کوته سنگی شروع پل هوایی جوار هتل آریانا کابل - مرکز تجاری نظیف
آدرس دوم: کابل، کوته سنگی جوار کوچه حلای سازی - مارکیٹ چهاردهی وال
شماره های تماس: 0781776989 - 0744019820 - 0730784449

رنا پوهنتون

شکوفاییه است دادها

مشوره و مساعدت حقوقی رایگان در کلینیک حقوقی پوهنتون رنا

کلینیک حقوقی پوهنتون رنا، افتخار دارد که به افراد بی‌بضاعت طبق مقرره‌ی مساعدت‌های حقوقی، خدمات حقوقی از قبیل مشوره، نوشتن عریضه، صورت دعوی، دفاعیه، اعتراضیه و وکالت در محاکم را، در موضوعات فامیلی، مدنی و جزائی به گونه‌ی مجانی توسط وکلای مدافع با تجربه عرضه می‌نماید. اگر در بخش‌های فوق مشکل حقوقی دارید به کلینیک حقوقی رنا مراجعه نمایید، ساعات کاری در روزهای هفته: از ساعت 8 صبح الی 4 عصر (شنبه الی پنجشنبه)

شماره تماس: 0730578888 آدرس: چهارراهی برهکی، دفتر کلینیک حقوقی پوهنتون رنا

آسیه حسنه‌ای

«صدایم زدن، گفتن بیا حسنا پیدا شده. مره بردن در اتاقی سرد و مسکوت. کیسه‌ای به زمین افتاده بود. به کیسه اشاره کدن، گفتن: حسنا است، خواهرت. خشکم زد، گفتم: «نی این نیست، این اصلاً چه است؟»

بندیدن وجودم انگار از هم می‌پاشید. پاهایم لرزان، دست‌هایم لرزان و زیر لب هر دعایی که از کودکی از پدرم یاد گرفته بودم ره زمزمه می‌کردم و می‌گفتم کاش اشتباه شده باشه. کیسه ره باز کردم و در آنی، دنیا روی سرم آوار شد. خواهرم با چشمانی که روح از آن‌ها رفته، نگاه می‌کرد، همین قدر سرد و همین قدر منجمد. اتاق بوی مرگ می‌داد.»

روزهای پس از برف است، هنوز آسمان گرفته و حال و هوای کابل حزین. از کلکین اتاق بیرون را تماشا می‌کنم، با صدای لطیف به خود می‌آیم که می‌گوید: «ما عکس حسنا ره چاپ نکدیم، نمی‌خواهیم عکسش پیش روی مادرم باشه، طاقتش ره نداره، تاب نمی‌آره، می‌سوزه... از این داغ داره می‌سوزه، آرام نمی‌شه، برای همی، همو اول هم برتان گفتم با مادرم صحبت نکنین. خودم حرف می‌زنم؛ داغ مه هم کم از او نیست، اما او مادر است... مادر.»

او هنگام مصاحبه هم آرام صحبت می‌کرد که نکند صدا از اتاق بیرون برود. لحظات سختی است، هم می‌خواهد از هم نپاشد، هم نمی‌تواند نپاشد، هم چشمانش سرخ می‌شود و بغض می‌بلعد و هم با نایب‌های مکت همه چیز بر هم می‌خورد. صدایی نیست، سرش در گریبان است و شانه‌های مردانه‌ای که می‌لرزد و در لحظه‌ای تمام آن تلاش برای حفظ اقتدار و کنترل، فرو می‌ریزد. او «لطیف» است، برادر «حسنا یوسفی»، دانشجوی سمستر هفتم دانشکده اداره و پالیسی عامه که در حمله بر دانشگاه کابل جان باخت؛ دختری که با آرزوهایش دفن شده، اما کسی او را ندید، نوشت و از او کم‌تر یاد شد.

دوازدهم عقرب را مرور می‌کنیم. ساعت ۱۰:۴۶ پیش از چاشت و حمله مهاجمان بر دانشگاه کابل است. در آن لحظات لطیف مشغول ایفای وظیفه است و هنوز خبر ندارد چه شده است. فیس‌بوک را باز می‌کند. وقتی می‌فهمد بر ستاژ حقوقی دانشگاه کابل حمله شده، احتمال خطر برای خواهرش را کم می‌پندارد، اما شوری افتاده به دلش و تماس‌های تلفنی پی هم می‌گیرد که یکی پس از دیگری بی‌پاسخ می‌ماند. با خود حدس می‌زند که شاید شبکه‌های مخابراتی به دلیل حمله در ساحه امنیتی دچار اختلال شده، اما امکان ندارد که حسنا تماس برادرش را بی‌جواب بگذارد.

لطیف روایت می‌کند: «رووف نواسه مامای مادرم با حسنا هم‌صنفی بود. حسنا همیشه می‌گفت اگر کار داشتی و تلفنم به دسترس نبود، به رووف زنگ بز. اما نه رووف پاسخ می‌داد، نه خواهرم. فایده‌ای نداشت. از اداره برآمدم

وداع تلخ با نازدانه‌ی برادر؛ «گفتند بیا حسنا پیدا شده، رفتم کیسه‌ای را تحویلیم دادند»

طرف دانشگاه. از پیش وزارت زراعت سرک‌ها بند بود. پیاده خود ره رساندم. غوغا بود غوغا! زنگ‌های مایلیم بند نمی‌شد. پدر فهمیده بود، پدر رووف هم چنان. صدای انفجارها و فیرهای پی‌هم آتش به جانم می‌انداخت. در همان حوالی با یک جوان نگران دگه سر خوردم. رضا بود، برادر سهیلا. بدترین حس در این قسم لحظات این است که هرچه بیشتر جست‌وجو کنی، کم‌تر نتیجه بگیری. نمبر تماس‌های خود ره با رضا ردوبدل کدیم و قرار شد هر خبری شد، به هم احوال بتیم. برگشتم خانه، در حالی که نمی‌دانستم چه اتفاقی قرار است رخ بته و پاسخ پدر و مادر و ماما رووف را چه باید بتم؟

«ساعت حدود چهار بجه شده و هیچ خبری نیست. مادرم در شوک بود و حتا کلمه‌ای هم حرف نمی‌زد. ناگهان زنگ برادر سهیلا آمد و خبر داد که دو نفر از زخمی‌ها به نام‌های حسنا و مروه به شفاخانه استقلال منتقل شدن. عاجل حرکت کدیم. زخمی شدن حسنا خبر خوبی نبود، اما باید اعتراف کنم که خوش شدم، گفتم حداقل زنده است و این در آن لحظه، یعنی بهترین خبر دنیا. پدر رووف که پیش از مه به شفاخانه استقلال رسیده بود، زنگش آمد و فقط چند کلمه که لازم بود تا نامیدی‌های مه صد چند شوه. گفت: لطیف تو نیا، حسنا زخمی در شفاخانه استقلال نام پدرش فرق می‌کنه. با باری از نگرانی بر شانه‌هایم، برگشتم حوالی دانشگاه. نمی‌شه در کلمات آن حجم از اندوه و دلهره‌ها ره بگنجانم. مه کاهی بودم در میان کوهی از غم خانواده‌هایی که د تب‌وتاب یافتن جوان دانشجوی خود می‌سوختن.»

لطیف ادامه می‌دهد: «ساعت چند دقیقه‌ای به پنج مانده بود که زنگ پدرم آمد. همین که متوجه صدای لرزانش شدم، فهمیدم خبر خوبی در راه نیست. پدرم گفت: بچیم فقط خوده برسان در شفاخانه طب عدلی. تلفن را قطع کرد. با یکی از دوستانم رفتم آنجا. وضعیت خوبی نبود، پدری به دنبال فرزندش، برادری به دنبال خواهرش، مادری به دنبال دخترش. از کسی پرسان کدم برای چه آمدی؟ با لبخندی یخ و تلخ در حالی که از چهره‌اش نگرانی فواره می‌زد، گفت که «لالا این جبه کسی به خوشی نمی‌آیه...» عکس‌های شماری از جان‌باخته‌گان و زخمی‌ها در فیس‌بوک نشر شده بود. تعدادی خبر کشته شدن و یا مجروحیت فرزندان خود ره از فیس‌بوک می‌فهمیدن، اما مه... پیدا نکردم، نه حسنا را و نه رووف را.»

«کسی به مه گفت برین شفاخانه ۲۰۰ بستر پولیس

عشق به دانشگاه رفت و نو سمستر هفتم را شروع کده بود تا چند ماه دگه جشن فارغ‌التحصیلی‌اش ره بگیریم؛ دختری که قرار بود بیرون از کشور ماستری بخوانه؛ دختری که در حقیقت خواهر کوچک مه بود. از بین شش فرزند پدرم، مه چهارمی بودم و حسنا پنجمی. فکر کنین چه قدر برای مه نازدانه بود. شب‌ها که از وظیفه می‌آمدم، به او زنگ می‌زدم و می‌آمد دروازه ره برم باز می‌کد، حالا اما چی؟ از او روز هروقت به پشت دروازه می‌رسم، یادم می‌آیه که حسنا نیست، دروغ است که بگویم اشک نمی‌ریزم و نمی‌گریم. شب قبل از حادثه قرآن می‌خواند که من زنگ زدم بیا دروازه را باز کوه، در عالم خواهر برادری از مه قهر کده بود که چرا در بین قرآن‌خواندن زنگش زدم... کاش زنده بود و منتشر را همه عمر می‌کشیدم که قهر نکند با مه... ولی چه سود که نازدانه برادر در گوشه‌ای از کارته سخی در این شهر یر از جنگ و نفرت زیر خاک آرمیده.»

لطیف برمی‌گردد به روایتش و می‌گوید: «بعد از این که فهمیدیم حسنا و رووف ره از دست دادیم، آمبولانس گرفتیم و هر دو ره به خانه رساندیم. اول رووف ره بردیم به خانه پدرش در حوزه ششم و بعد حسنا ره. چه بگویم؟ درد ره از هر طرف که بخوانی، درد است. پیکر بی‌جان خواهرکم ره به خانه آوردم و مادر و پدرم که نه گریه می‌کردند و نه اشک می‌ریختند، فقط خیره و مبهوت نگاهشان می‌خکوب شده بود به جسد حسنا جان. چندین ساعت زمان برد تا مادرم از شوک برآمد و ناگهان گریست، بد رقم گریست. الا مادر صدقه پهلوی راستت شوه که گلوله خورده، الا مادر صدقه سرت شوه که چره‌ها به پشت سرت خورده، الا مادر بمیره که تو از خون‌ریزی شدید بی‌دم شدی...»

لطیف می‌گوید: «همه‌ی ما آدم‌ها در زنده‌گی خود از یک تراژدی عبور می‌کنیم، اما این تراژدی ما ره به خاک غم نشاند و مه چه باید بگویم که یک برادر تازه فارغ‌التحصیل شده‌ام از بنگلور هند و یک خواهرم د ایران هنوز خبر نداشتن و مه باید اطلاع می‌دادم». در میان بغض‌های فروخورده گاهی لبخند کم‌رنگ و بی‌حال بر صورت لطیف نقش می‌بندد. می‌گویم به یاد چه افتادی؟ جواب می‌دهد: «یک بار می‌خواستیم برای حسنا ایمیل بسازم - چه قدر باهم شوخی داشتیم - هر رمزی که می‌زدم، فراموش می‌کد. آخرش یک رمز ماندم برای ایمیلش بسیار خنده‌دار و گفتم ای ره می‌مانم که هیچ وقت یادت نره و این رمز شوخی ما در جمع هم شده بود. حالا یادش افتادم و یک‌باره تلنگری به مه آمد که چطو جای خالی خنده‌های خواهرکم قرار است پر شوه؟»

صحبت‌ها را می‌برم به سوی صلح و خوش‌بینی‌ها به آن، با مردی که قربانی جنگ است و داغ تازه‌ای در سینه دارد. وقتی حرف از صلح و مذاکرات می‌شود، نه به تفصیل گپ می‌زند و نه به تشریح، فقط می‌گوید بنویسید: دل خوش سیر چند؟

اول آتش بس؛

«افزایش خشونت باعث کاهش امید به تحقق صلح شده است»

فعالیت جامعه‌ی مدنی خواهد گذاشت؟
حمیدی: طالبان جامعه‌ی مدنی را محدود می‌سازند و از بین می‌برند؛ چون از نظر آنان اعتراضات مردم در برابر نابرابری «فتنه» است و این فتنه براساس باور طالبان باید از بین برده شود. در کل جامعه‌ی مدنی در ایدئولوژی آنان جایی ندارد.

شبکه: آیا برقراری صلح به قیمت محدودشدن فعالیت‌های مدنی برای شما پذیرفتنی است؟
حمیدی: نخیر؛ زیرا این‌گونه جنگ پایان نخواهد یافت. وقتی جامعه‌ی مدنی فعالیت نکند مردم نمی‌توانند در مقابل قدرت ناعادل یا فاسد دادخواهی کنند و وقتی مردم نتوانند فشار وارد کنند، هرگونه قانونی بر آنان تطبیق خواهد شد، به عبارتی در نبود جامعه‌ی مدنی دیکتاتوری حاکم می‌شود. به نظر من طالبان به این دلیل فعالیت جامعه‌ی مدنی را نمی‌پذیرند که جامعه‌ی مدنی قدرت آنان را زیر سوال می‌برد، فعالان مدنی می‌پرسند، شفافیت می‌طلبند و حساب می‌خواهند و طالبان هیچ‌وقت با آنان هم‌نظر نیستند و به این باورند که حقی که در مورد حکومت دارند را باید از راه جهاد و ایدئولوژی اسلامی خود بگیرند و به مردم اهمیت نمی‌دهند.

آقای حمیدی می‌گوید، تجربه‌ی بین‌المللی از روند صلح نشان می‌دهد که این روند ممکن است ماه‌ها و سال‌ها را در بر گیرد و در عین حال در افغانستان گزینه‌ی جز صلح نیست و دولت و طالبان هر دو به این نتیجه رسیده‌اند که راه‌حل اوضاع کنونی توافق سیاسی است.

بین‌المللی هم تعهدی برای از بین‌بردن طالبان ندارد. در مورد مسأله‌ی زنان باید گفت، این گروه حقوق زنان را نمی‌پذیرد و به وسیله‌ی تفسیری که از دین دارد با حقوق آنان مخالفت می‌کند؛ اما زنان این را نخواهند پذیرفت، حتا برخی از زنانی که در مناطق تحت سلطه‌ی طالبان یا مناطقی که تفکر طالبان در آن حاکم است زندگی می‌کنند، دغدغه‌ی دست‌رسی به حقوق‌شان را دارند و این طبیعی است؛ اما این‌که تا چه اندازه می‌توانند مبارزه کنند و تغییراتی به وجود بیاورند، مورد بحث و پرسش است. بانوانی که در شهرها هستند می‌توانند دادخواهی کنند؛ ولی این امکان برای زنان روستایی وجود ندارد، اگر تمام زنان افغانستان بتوانند به صورت یکسان و یک‌صدا برای دست‌رسی به حقوق‌شان دادخواهی کنند، خواست تمام آنان صلح، آزادی بیان، حق کار و حق دست‌رسی به فرصت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خواهد بود.

شبکه: آیا حضور زنان در گفت‌وگوهای صلح می‌تواند تأثیری بر روی کرد زن‌ستیزانه‌ی طالبان داشته باشد؟
حمیدی: این‌که طالبان با وجود اعضای زن تیم، حاضر به مذاکره با دولت شدند، به نظر من به معنای پذیرفته‌شدن حضور زنان در سیاست از سوی این گروه است که اتفاق خوب و مثبتی است؛ چون این گروه می‌توانست به بهانه‌ی نپذیرفتن زنان در تیم مذاکره‌کننده‌ی دولت افغانستان از گفت‌وگو با دولت خودداری کند.

شبکه: به نظر شما حضور طالبان در قدرت چه تأثیری بر

شبکه: ارزیابی شما از آن‌چه تاکنون در گفت‌وگوهای صلح گذشته است چیست؟ تا چه اندازه می‌توان به نتیجه‌ی آن امیدوار بود؟

حمیدی: در اوایل امیدواری به این گفت‌وگوها زیاد بود؛ اما از آن‌جایی که با آغاز آن، خشونت‌ها افزایش یافته امیدها به نتیجه‌ی مذاکرات در حال کم‌شدن است، این گفت‌وگوها تاکنون هیچ دست‌آوردی نداشته است و طرف‌های مذاکره هنوز حتا روی اصول هم به موافقت نرسیده‌اند، امید و باور به مذاکرات بسیار کم شده است و به نظر من طرف‌های درگیر، ظرفیت رسیدن به یک توافق سیاسی را ندارند، شرایط سختی پیش آمده است که شاید تا مدتی ادامه داشته باشد. به باور من دولت و طالبان هیچ‌یک واقع‌بینانه پیش نمی‌روند، روی هم رفته ضعف انعطاف‌پذیری طرف‌ها و افزایش خشونت امید دست‌رسی به صلح را کاهش داده است.

شبکه: به باور شما گفت‌وگو با گروهی که پیشینه‌ی خوبی در رابطه با زنان ندارد، چه پیامدی برای حضور اجتماعی و سیاسی زنان خواهد داشت؟ آیا به باور شما آنان وادار به پذیرفتن تغییرات منفی خواهند شد؟

حمیدی: طالبان غیر از خشونت استراتژی دیگری ندارند و اگر با آنان صلح نشود همان‌طور که در این بیست سال جنگیدند، پس از این هم به جنگ ادامه خواهند داد. مذاکره با این گروه باید صورت گیرد؛ زیرا در غیر این صورت جنگ ادامه خواهد یافت و آن هم در حالی که دولت افغانستان قادر به ادامه‌ی جنگ نیست و جامعه‌ی

گفت‌وگوی شبکه‌ی جامعه‌ی مدنی و حقوق بشر با سمیع‌الله حمیدی، استاد دانشگاه و فعال مدنی در هلمند

برخی فعالان مدنی در ولایت هلمند می‌گویند که نخستین و مهم‌ترین موضوعی که طرف‌های مذاکره در گفت‌وگوهای صلح باید بر سر آن به توافق برسند، برقراری آتش‌بس است و پس از آن می‌توانند در مورد موضوعات دیگر بحث کنند.

سمیع‌الله حمیدی، استاد دانشگاه و فعال مدنی در هلمند، در گفت‌وگویی با شبکه‌ی جامعه‌ی مدنی و حقوق بشر (شبکه) می‌گوید که آتش‌بس در اولویت است و جامعه‌ی بین‌المللی باید در مورد آن بر طالبان فشار بیاورد. «مهم‌ترین موضوع آتش‌بس است؛ چون اگر آتش‌بس عمومی یا نسبی برقرار شود، اوضاع کشور تغییر خواهد کرد و ذهن‌ها متوجه صلح خواهد شد.»

یادداشت: این مطلب توسط شبکه جامعه‌ی مدنی و حقوق بشر تهیه شده است. روزنامه *صبح*، تنها مسوولیت چاپ و نشر آن را بر عهده دارد.

محمدحسین نینگخواه

در یکی از مراکز نظامی هرات با زنی ملاقات کردم که برای حضور در صف نیروهای پولیس، از کودک یک‌وونیم ساله‌اش دل کنده بود و برای رسیدن به آرزوی روزگار کودکی‌اش، در شرایط دشوار جامعه افغانستان، دل به دریا زده بود تا بتواند لباس رزم بر تن کند و روزی یک پولیس کارآزموده و موفق شود. در کنار این زن جوان، برخی زنان دیگر که شمارشان در مقایسه با مردان پولیس بسیار اندک بود، سرگرم تمرینات نظامی و فراگیری آموزش‌های «نظری و عملی» ویژه پولیس بودند. برای زنان، شاید نسبت به مردان فراگیری آموزش‌های نظامی آسان‌تر بود، زیرا آنان تا رسیدن به این مرحله، دشواری زیادی را پشت سر گذاشته بودند.

برخی از زنان پولیس، روایت می‌کردند که برای آنان حضور در صف نیروهای امنیتی به این ساده‌گی‌ها نیست و برخی وابسته‌گان و خویشاوندان‌شان، بر اعضای خانواده‌های‌شان فشار وارد می‌کنند تا اجازه ندهند که دخترشان وارد نیروهای پولیس شود. برای بازدید از مرکز آموزشی پولیس زون غرب، حدود ۲۰ کیلومتر دورتر از شهر هرات، راهی ولسوالی گذره شدم. مرکز آموزشی پولیس هرات، در کنار چند مرکز نظامی دیگر از جمله «لوی کماندو» موقعیت دارد. دروازه اصلی ورودی این مراکز نظامی مشترک است و افرادی که بخواهند وارد آن شوند، باید با نیروهای کماندو و پولیس هم‌آهنگی کنند. با رسیدن به نخستین ایست بازرسی، یکی از سربازان کماندو

نزدیک آمد و از من خواست خودم را معرفی کنم و توضیح بدهم که برای چه کاری آمده‌ام. پس از دیدن کارت هویت خبرنگاری، چندین بار صدای «خش‌وپش» مخابره‌های سربازان پولیس و کماندو به گوش رسید تا از گذشتن من از ایست بازرسی اول با سایر ایست‌های بازرسی هم‌آهنگی شود و من بتوانم به مرکز آموزشی پولیس بروم. از ایست بازرسی اول تا مرکز آموزشی پولیس فاصله نسبتاً زیادی را پیاده طی کردم و پس از بررسی دوباره کارت هویت و ثبت نام در کتاب مراجعه‌کننده‌گان، یکی از محافظان مرا تا دفتر فرمانده مرکز آموزشی پولیس همراهی کرد.

چند دقیقه‌ای در دفتر فرمانده منتظر ماندم و پس از انجام چند مخابره به بخش‌های گوناگون مرکز، راهی محل آموزش «عملی» نیروهای تازه‌نفس پولیس شدیم. در این بخش، سربازان جوان از سوی دو آموزگار در حال فراگیری آموزش چگونه‌گی ایجاد ایست بازرسی بودند. سربازان پولیس یاد می‌گرفتند که در مناطق شلوغ شهری چگونه موترها را متوقف، وسایل نقلیه را بررسی و افراد مظنون را شناسایی و بازداشت کنند. در کنار شماری از مردان پولیس، دو زن هم سرگرم فراگیری فنون نظامی بودند. مریم، زن جوانی که حدود دو سال از ازدواجش گذشته و کودکی یک‌وونیم ساله داشت، از زانی بود که برای پیوستن به صف نیروهای پولیس، به مرکز

راه دشوار پیوستن زنان به پولیس

وقتی دور از وطن در ایران مهاجر بود، آرزو داشت روزی به افغانستان برگردد و پولیس شود.

این دختر جوان وقتی به خانواده‌اش می‌گوید می‌خواهد پولیس شود، بیش‌تر اعضای خانواده با او مخالفت می‌کنند و برایش هشدار می‌دهند که فکر پیوستن به پولیس را از سر بیرون کند. نگرانی خانواده‌ی او، تهدیدهای امنیتی بوده و همین امر سبب مخالفت آنان شده است. برخلاف برادران و نزدیکان سکینه، مادرش یگانه پشتی‌بان او بوده است؛ مادری که بهتر از همه می‌داند پیوستن دخترش به نیروهای پولیس خطرناک است، اما نمی‌تواند دخترش را از رسیدن به آرزوی کودکی‌اش محروم کند. پس از رضایت برادرها و اعضای خانواده با پیوستن سکینه به پولیس، نوبت به وابسته‌گان و خویشاوندان دور و نزدیک می‌رسد که با تصمیم او مخالفت کنند و با فشار وارد کردن بر خانواده‌اش، مانع رسیدن او به آرزوهایش شوند؛ اما او با وجود تمام دشواری‌ها، سرانجام موفق می‌شود لباس پولیس بر تن کند و به خواسته‌اش برسد.

در اوضاعی که بخش بزرگی از زنان افغانستان نگران روزگار پس از توافق احتمالی صلح و محدودیت نقش خود در جامعه هستند، بازم زانی مانند مریم و سکینه، با تمام دشواری‌هایی که در مقابل‌شان وجود دارد، بازم تلاش می‌کنند تا حضور زنان در جامعه را پررنگ‌تر کنند و الگویی برای سایر زنان شوند.

آموزشی پولیس هرات حضور یافته بود تا با فوت‌وفن مسایل نظامی آشنا شود. از مریم پرسیدم که دلیل پیوستنش به صف نیروهای پولیس چیست؟ توضیح داد که از کودکی علاقه‌مند شغل پولیس بوده و آرزو داشته روزی لباس نظامی بر تن کند و از این طریق به جامعه خدمت کند.

او پس از پایان درس‌های مکتب ازدواج کرد و مادر شد؛ این یعنی رسیدن به آرزوی کودکی‌اش سخت‌تر از همیشه شده بود و شاید امیدی برای دست‌یافتن به آن وجود نداشت، اما این زن با تمام سختی‌های موجود، به آرزوهایش قول رسیده داده بود. مریم، اول از همه به شوهرش گفت که می‌خواهد با نیروهای پولیس یک‌جا شود. نگران بود که مخالفت همسر مانع بزرگی بر سر راه رسیدن او به آرزویش شود، اما شوهر مریم وقتی دید که او علاقه‌مند حضور در صف پولیس است، او را در رسیدن به خواسته‌اش پشتی‌بانی کرد.

این زن جوان، با آغاز صبح پسر خردسالش را ترک می‌کند و برای یادگیری مهارت‌های نظامی و درس‌های پولیسی، به مرکز آموزشی پولیس هرات می‌آید و شب دوباره با شوق دیدار فرزند و همسرش، راهی خانه می‌شود.

سکینه، دختر جوانی که پس از پایان مکتب، قابله‌گی خوانده است، در کنار مریم سرگرم یادگیری آموزش‌های نظامی بود. او قصه کرد که سال‌ها پیش

چند و چون توسعه‌ی سیاسی بومی در افغانستان

نقدی بر کتاب «توسعه‌ی سیاسی در افغانستان» اثر داکتر فرامرز تمنا

داوود عرفان، دانش‌آموخته‌ی علوم سیاسی

مسأله‌ی توسعه و چند و چون توسعه‌ی سیاسی بومی در افغانستان، از دغدغه‌های اصلی اصحاب فکر و اندیشه در افغانستان بوده است. شکست برنامه‌های توسعه در دوره‌های چندگانه‌ی توسعه در افغانستان، از دوره‌ی امانی تا دوره‌ی پسا طالبان، باعث شده است که اندیشه‌ی حوزه‌های اقتصاد و سیاست، اقتصاد و جامعه‌شناسی در تقلا برای تبیین نوعی از توسعه بر آید که با متقضیات افغانستان هم‌خوانی داشته باشد. نتیجه‌ی این تقلا، نوشتن چندین کتاب و ده‌ها مقاله در تبیین دلایل توسعه‌نیافته‌گی و جست‌وجوی راه‌حل‌های مناسب برای توسعه‌ی افغانستان بوده است. در این راستا، تعدادی از اندیشمندان افغانستان قلم‌فرسایی کرده‌اند که منتج به ظهور نظریه‌هایی در مورد توسعه‌ی افغانستان شده است. برای نخستین بار در مورد موانع فرهنگی توسعه در افغانستان، جلال‌الدین صدیقی، ذهنیت قبیله‌ای را مطرح کرد و بعد از او تقریباً به صورت مستقیم یا غیرمستقیم از این مفهوم در چالش‌های توسعه‌ی سیاسی افغانستان توسط افراد زیادی سخن به میان آمده است. از دیدگاه داکتر جلال‌الدین صدیقی، جهان اسلام به طور عام و افغانستان به طور خاص از ذهنیت قبیله‌ای رنج برده است.

بشیر احمد انصاری در کتاب «ذهنیت قبیله‌ی» تأکید کرده است که ذهنیت قبیله‌ای در افغانستان در مناسبات اجتماعی با «ایل‌ها» و در مناسبات سیاسی با «آل‌ها» رابطه‌ی نزدیکی داشته است. این رابطه به پیوند استراتژیک بین قبایل و سیاستمداران قبیله انجامیده است که حاصل آن زایش مناسبات قبیله‌ای در سیاست افغانستان بوده است.

محمد اکرم عارفی در واکاوی چالش‌های فرهنگی توسعه‌ی سیاسی در افغانستان، این چالش‌ها را به نظام‌های فرهنگی بومی و نظام‌های فرهنگی نوین دسته‌بندی کرده است. نظام فرهنگی دینی و نظام فرهنگی ایلی در نظام فرهنگی بومی جای می‌گیرد و در نظام فرهنگی نوین از لیبرالیسم و کمونیسم نام می‌برد. از دیدگاه او، دعوت و ارشاد، اصلاح، جهاد، تکفیر، بیعت، اولوالامر و حجاب، مولفه‌های سیاسی فرهنگ دینی را تشکیل می‌دهد. عناصری چون شرف، انتقام یا بدل، بخشش‌خواهی، پناهنده‌گی و شفاعت‌خواهی، تراج و اطاعت از عناصر نظام فرهنگ ایلی به‌شمار می‌آید.

در نظام‌های فرهنگی نوین، لیبرالیسم و مارکسیسم در افغانستان تجربه شده است. فردگرایی، ملی‌گرایی، آزادی، برابری، مشارکت و تساهل مولفه‌های لیبرالیسم افغانی را تشکیل می‌دهد. جهان‌گرایی، جامعه‌گرایی طبقاتی و یکسان‌سازی بر مبنای ایدیولوژی، سازه‌های تفکر مارکسیستی را در افغانستان تشکیل می‌داد.

محمد جواد صالحی در کتاب موانع تحکیم دموکراسی در افغانستان معتقد است که ترکیب ذهنیت قبیله‌ای و

بنیادگرایی اسلامی رفته‌رفته به فرهنگ سیاسی تبدیل شده که چالش‌های عمده‌ای را فراراه توسعه به‌وجود آورده است. فرهنگ سیاسی جدید با درون‌مایه‌هایی چون قوم‌گرایی، خشونت، بی‌اعتمادی و فردگرایی منفی از راه‌های گوناگون بر روی توسعه‌ی سیاسی کشور شمشیر کشیده است.

سردار محمد رحیمی، ژئوپلیتیک افغانستان را مانع اصلی توسعه دانسته و حفیظ منصور از موانع اجتماعی و فرهنگی توسعه سخن به میان آورده است. در کنار این‌ها، کام‌بخش نیکویی هم اندیشه‌هایی را در مورد توسعه مطرح کرده است که تقریباً با دیگران مشابه است. نگارنده در کتاب طبقه‌ی متوسط و توسعه‌ی سیاسی افغانستان، ضعف طبقه‌ی متوسط را عامل اصلی توسعه‌نیافته‌گی شمرده است. شکاف شهر و روستا یکی از مباحث دیگری است که از دید نگارنده در مقاله‌ای به عنوان یکی از دلایل توسعه‌نیافته‌گی توضیح داده شده است.

آخرین کتابی که در مورد توسعه، چندی پیش از طرف انتشارات موسسه‌ی تحصیلات عالی افغانستان نشر شد، توسط داکتر فرامرز تمنا نگاشته شده و از سوی داکتر مهدی عارفی ویراستاری شده است. نام این کتاب «توسعه‌ی سیاسی در افغانستان» است. این کتاب با ظاهر گیرا و چاپ زیبا وارد بازار کتاب افغانستان شده است. داکتر تمنا، قبل از انتشار این کتاب، نظرات خود را در تبلیغات انتخاباتی ریاست جمهوری با توسعه‌ی بومی در رسانه‌های افغانستان بازتاب داد؛ اما او در این کتاب، با سامان‌دهی پژوهشی علمی، این نظرات را به خوبی صورت‌بندی کرده است. کتاب در دو بخش کلی و در هشت فصل سامان‌دهی شده است. بخش اول به معرفت‌شناسی توسعه‌ی سیاسی پرداخته است که شامل گفتمان نظری توسعه با توجه ویژه به نظرات بزرگ‌ترین نویسندگان حوزه‌ی توسعه‌ی سیاسی مرتب شده است، در ادامه شاخص‌های مجموعی توسعه‌ی سیاسی آمده و در نهایت موضوع مسأله‌بودن یا معما بودن توسعه‌ی سیاسی افغانستان واکاوی شده است. در بخش دوم، پوشش‌های توسعه‌ی سیاسی در افغانستان با تأکید بر توان‌مندسازی زنان، جوانان و توسعه‌ی سیاسی، نقش نخبه‌گان علمی در توسعه، دموکراسی وارداتی و آینده‌ی مبهم توسعه‌ی سیاسی در افغانستان، اصلاحات اداری و توسعه‌ی سیاسی و در نهایت سیاست مدرن و چشم‌انداز توسعه‌ی سیاسی مورد بحث قرار گرفته است.

داکتر تمنا به خوبی با طرح مباحث نظری، گفتمان توسعه در افغانستان را مورد واکاوی قرار داده است. شاید یکی از نوآوری‌های این کتاب، این باشد که تمرکز ویژه‌ای روی نظرات اندیشمندان داشته است - تا واکاوی مکاتب مشهور توسعه‌ی سیاسی. اما آن‌چه در این بخش مبهم مانده است، چارچوب مفهومی مورد نظر نویسنده است. با توجه به توسعه‌ی بومی افغانستان،

حداقل نیاز به برجسته‌سازی شاخص‌های توسعه‌ی بومی افغانستان است که به خوبی مشخص نشده است. در این بخش، فکر می‌کنم نظریه‌های توسعه‌ی سیاسی و تجارب کشورهای جهان سومی که وضعیتی مشابه افغانستان داشته، از قلم افتاده است. نوآوری دیگر، پوشش‌های توسعه‌ی سیاسی است که کم‌تر در پژوهش‌های دیگر سراغ داشته‌ایم. حسن دیگر پژوهش، رفرنس‌دهی پژوهش به آمارهای دقیق در موارد زیادی در کتاب است که با دیاگرام و جدول‌های جداگانه نشان داده شده است. بخش‌هایی از کتاب هم به مصاحبه‌های داکتر تمنا در مورد توسعه اختصاص یافته است که ایشان نظرات خویش را در مورد توسعه ابراز داشته است.

به نظر می‌رسد که نویسنده با تلاش درخور توجهی که انجام داده، نتوانسته است تصویر روشن از یک نظریه‌ی منسجم در مورد توسعه‌ی سیاسی به دست دهد. با خواندن کتاب نمی‌توان نظریه‌ی مستقل در مورد توسعه را از کتاب استخراج کرد. کتاب به شدت متأثر از نظرات داکتر محمود سریع‌القلم در ایران است که استاد نویسنده در زمان تحصیل بوده است. هر چند نمی‌توان نظرات داکتر سریع‌القلم را نادیده گرفت؛ اما در ایران این نظرات با اما و اگرهای فراوان روبه‌رو بوده است و به سختی می‌توان مدعی شد که این نظرات با چالش‌های توسعه‌نیافته‌گی در افغانستان هم‌پوشانی دارد. نویسنده به نظرات دیگر توسعه در افغانستان، توجهی نداشته و حداقل نقدی بر این نظرات وارد نکرده است. در مورد موانع توسعه در افغانستان، همان‌طور که در اول مقاله تذکر رفت؛ نظراتی وجود دارد که شایسته بود یک پژوهش علمی، به آن‌ها نظری می‌انداخت. اگر دلایل توسعه‌نیافته‌گی افغانستان را به دو بخش داخلی و خارجی دسته‌بندی کنیم، انتظار می‌رفت که داکتر تمنا به عنوان کارشناس روابط بین‌الملل به دلایل خارجی، توجه ویژه‌ای میدول می‌داشت. نویسنده به موانع ژئوپلیتیک و اختلاف با همسایه‌ها که به صورت عوامل بالفعل توسعه پیش چشم ما است، نگاه سطحی و گذرا انداخته است. داکتر تمنا به عنوان استاد روابط بین‌الملل هیچ‌گونه راه‌حلی برای حل مشکلات منطقه‌ای ما که فرایند توسعه را با دشواری مواجه ساخته، ارائه نداده است.

از دید نگارنده، نویسنده از نکات اساسی مسأله یا معمای توسعه در افغانستان غافل مانده است که به صورت فشرده اشاره می‌شود:

نخست: هر گونه راه‌حلی برای توسعه در افغانستان، مستلزم شناخت جامعه‌شناسی افغانستان و زمینه‌های پدیدارشدن موانع فراوان توسعه در افغانستان است. این موضوع نیازمند کنکاش در جامعه‌شناسی تاریخی افغانستان است. درک این‌که نوع جامعه‌ی افغانستان از کدام سنخ است و نیازمند چه نوع توسعه‌ای است، مهم‌ترین بحث توسعه است. ما تا هنوز هیچ نظریه و حتا

فرضیه‌ی روشنی در مورد جامعه‌ی افغانستان نداریم. این‌که جامعه‌ی افغانستان، جامعه‌ی کوتاه‌مدت، توده‌ای و یا در حال گذار است، از الزامات مباحث توسعه‌ی سیاسی افغانستان است.

دوم: مسأله‌ی مهم دیگر، شناخت فرهنگ سیاسی حاکم بر جامعه‌ی افغانستان است. بدون درک فرهنگ سیاسی حاکم بر یک کشور، نمی‌توان از توسعه‌ی سیاسی سخن گفت. حداقل نگارنده معتقد به فرهنگ سیاسی جزیره‌ای در افغانستان است که طبیعتاً می‌تواند قابل پذیرش یا نقد باشد. ضروری است که برای واکاوی دقیق موانع توسعه در افغانستان، نوعیت فرهنگ سیاسی و مولفه‌های آن مورد توجه قرار گیرد. به‌ویژه که داکتر تمنا متأثر از نظرات داکتر سریع‌القلم است که رابطه‌ی توسعه و فرهنگ سیاسی را مهم می‌پندارد.

سوم: موضوع مهم دیگر، رابطه‌ی ما و دین در برنامه‌های توسعه است. از آن‌جایی‌که بنیادگرایی یکی از موانع اساسی توسعه شمرده می‌شود، ما باید تکلیف خود را با قرآنت‌های متفاوت از دین روشن کنیم. این‌که چه قرآنتی از دین می‌تواند در توسعه‌ی سیاسی افغانستان مثر ثمر افتد، با توجه به پیشینه‌ی تاریخی ما در مواجهه با دین، عرفان اسلامی و تساهل قابل مکت است.

چهارم: موضوع مهم دیگر در توسعه، انتخاب نوع نظام سیاسی و چگونه‌گی انتقال قدرت برای توسعه‌ی سیاسی موفق است که در مورد آن سخن فراوان به‌میان آمده است. شکست نظام متمرکز و نیاز به نظام غیرمتمرکز با توجه به جامعه‌ی رنگین‌کمانی افغانستان، یکی از مباحثی است که باید به‌صورت جدی مورد توجه قرار گیرد.

پنجم: مسأله‌ی هویت یکی از اساسی‌ترین مباحث توسعه‌ی سیاسی در جهان است. با توجه به این‌که هویت ملی افغانستان، یکی از نکات اساسی اختلافی در توسعه‌ی سیاسی است، این موضوع باید مورد توجه ویژه قرار گیرد. بدون حل بحران هویت، به صورت قطع، نمی‌توان بحران‌های مشروعیت، نفوذ، مشارکت و توزیع را حل کرد.

ششم: شکاف‌های اجتماعی افغانستان که هر روز به طرز وحشتناکی گسترش می‌یابد، یکی از موضوعات اساسی دیگر مرتبط با توسعه است. بدون واکاوی شکاف‌های فعال و سنجش راه‌حل‌های علمی برای آن‌ها، نمی‌توان از برنامه‌ی توسعه‌ی سیاسی سخن گفت. شکاف‌هایی که در قومیت، زبان، مذهب، جنسیت، شهر و روستا، سنت و مدرنیته و شکاف نسلی تبلور یافته است.

با توجه به مباحث فوق و توجه ویژه به دلایل خارجی توسعه‌نیافته‌گی افغانستان، نمی‌توان از توسعه‌ی سیاسی سخن گفت. به نظر می‌رسد که نویسنده نتوانسته است تبیین شایسته‌ای از توسعه‌نیافته‌گی به دست دهد و در آرایه‌ی نظریه‌ی منسجم که شامل واکاوی دقیق و آرایه‌ی راه‌حل منطقی توسعه باشد، موفق باشد.

بارش برف تنها از پشت پنجره‌های گرم، زیبا است

خانه‌ی ده‌ها کودک است؛ کودکانی که وقتی برای اولین بار دیده بر رخ دنیا گشوده‌اند، جهان را تاریک و سرد یافته‌اند؛ جهانی که همه چیز برای‌شان در آن مکرر است.

کودک را در حالی که قلبم به شدت می‌زد، تندتند پیچیدم. می‌خواستم از آن‌جا دور شوم، از مکانی که نشان از روزگار بد و سرنوشتی بود که با دست جنگ رقم خورده بود. یکی از لغمان و دیگری از کندز، سومی از میدان‌وردک و چهارمی از غزنی آواره شده‌اند و پناهگاه‌شان یک پایتخت خسته و شکسته است؛ پایتختی که برای آنان به سقف ناپایدار می‌ماند که مدام چکه می‌کند.

همین‌طور که دور می‌شدم، اتفاقات دقیقه‌های پیش را در ذهن مرور می‌کردم و به یاد کودک شادی افتادم که بی‌اعتنا به سردی روزگار و سرما، شادمانه خیابان را به سوی علم قدم می‌زد. همین‌طور کودکی را تصور کردم که مکتب نمی‌رفت و کنار دیوار گلی، منتظر بود تا ببیند چه وقت آفتاب از خاوران می‌تابد و مژده‌ی پایان زمستان می‌دهد.

به این‌ها اندیشیدم و در حالی که از آن‌جا دور می‌شدم، متوجه موردی شدم. مردی در حال گرفتن عکس سلفی از خودش بود، در حالی که لباس‌های گرم و زمستانی در تن داشت. شاید وقتی این عکس را در شبکه‌های اجتماعی پست کند، بنویسد: «یک عکس سلفی با اولین برف امسال روا باشد». آری، برف خوب است، برف زیبا است، اما نه برای کسانی که پناه‌گاه امن و گرم ندارند.

پیش مکتب چه چیزی می‌خرد. آنان عادت کرده‌اند نادیده بگیرند، شاید میان خود و دختری که رخسار نام دارد، حصار نامریی را می‌بینند که مردم آن را پول می‌نامند. چیزی که در محله‌ی آن‌ها کم‌تر کسی آن را به آسانی لمس می‌کند.

حتا پدر مریم نیز به رغم این‌که هر صبح ملا آذان با کراچی دستی‌اش به شهر می‌رود، به اندازه‌ی پولی که رخسار در مکتب خرج می‌کند، به دست نمی‌آورد. راضیه، مریم و رقیه هر سه همه چیز را می‌دانستند و می‌فهمیدند که دنیا چه قدر نا عادلانه است، اما انگار رقیه و ده‌ها کودک دیگر که در آن ویرانه زاده و حالا بزرگ شده بودند و مکتب می‌رفتند، این مدت تنها خانه‌ای که برای‌شان دل‌نشین بوده، همان خانه‌ی بی‌در و پنجره‌ی خودشان و تنها جایی که از سرمای زمستان به آن پناه می‌برند، آغوش گرم مادر است. زمستان و بهار برای این سه دوست و خانواده‌هایی که این‌جا زنده‌گی می‌کنند، به قشنگی‌ای که بقیه می‌گویند، نیست؛ چون هر زمستان لانه‌ی گلی‌شان پرآب می‌شود و آنان مجبور اند با دلو آب را به بیرون بریزند. یادش نمی‌آید آخرین بار چند سال پیش بوده که از نهادهای خیریه مواد غذایی دریافت‌اند.

هوا سردتر می‌شود و دانه‌های برف بزرگ‌تر و شدیدتر از قبل بر سر و صورتش می‌بارد. صدای پارس سگ‌ها از دور به گوش می‌رسد و دود سیاه‌رنگی از میان خانه‌های گلی بلند است. این محله با کوچه‌های تنگ و مخوف

کنارم رد می‌شوند. منظره‌ای دیدنی بود. او شمع‌هایی را در میان مخروطه‌ها می‌دید که روزی بر این ویرانه خواهند تابید. حقا که گنج در ویرانه است. راضیه، رقیه و مریم امروز خیلی خوشحال‌اند، درست مثل هر روز. آن‌ها شادمان و سرزنده به سوی مکتب می‌روند. برای‌شان فرقی نمی‌کند که هوا سرد باشد یا نباشد، برف ببارد یا نیارد و آفتاب بتابد یا نتابد. به تنها موردی که به آن می‌پردازند و شادمانه می‌خندند، درس امروز است و شور و هیجان مکتب. سه دخترچه قد و نیم‌قد در میان دانه‌های بزرگ برف که با خشم تمام بر بدن‌های کوچک‌شان می‌ریزد، به سوی مکتب می‌روند. چتری که بر سر دارند، بسیار کوچک است. هر سه‌شان هم‌زمان نمی‌توانند زیر آن جا شوند. در میان آنان راضیه حتا جمپر هم به تن ندارد.

می‌پرسم: جمپر نداری که بپوشی؟ نمی‌دانم چرا او قبل از این‌که به سوال، پاسخ بدهد، به لباس‌های گرم دو دستش نگاه می‌کند. گفت: «دارم، نمی‌پوشم». این حرف او در آن فضای سرد کوچک که آدم در جا یخ می‌یست، نشان از چه بود؟ آن سه دوست هم بودند؛ دوستانی که در گرما و سرما کنار هم کوچه‌های کانکریت شده را قدم می‌زنند و از جلو بلندمنزل‌های شیک رد می‌شوند تا به مکتب‌شان برسند. بلندی عمارت‌ها آن‌ها را حیرت‌زده نمی‌کند، حتا این‌روزها برای‌شان فرقی نمی‌کند دختری که هر روز پدرش او را با موتر به مکتب می‌آورد، چه پوشیده است و از دکان

برف به شدت می‌بارد. جاده و کوچه‌ها خالی است. عابران دیر باز از کوچی گل‌آلود و میان کلبه‌های بلند که سقف‌های ناپایداری دارند، می‌گذرند. گریه‌ی خوش‌خط‌و‌خالی در حالی که از سرما به خود می‌لرزد، آهسته پاهایش را جمع می‌کند و او را از میان دانه‌های برف می‌پاید. این‌جا مکانی است که نگویند بختی موج می‌زند. کودکان، زنان و مردان و حتا گریه‌ها نیز همه به یک مورد فکر می‌کنند؛ این‌که فردا هوا چگونه خواهد بود. خانه‌های گلی با دیوارهای نامنظم که سقف‌های‌شان معمولاً با «تربال»‌های زخمی پوشیده شده و کوچ‌هاش پر از آب و گل است، حدود نزدیک به بیست سال سرپناه یک‌صد و بیست‌هزار خانوار بی‌جا شده از ولایات مختلف بوده است. کودکی غمگین و سربزه‌زیر در حالی که صورتش از شدت سرما اناری شده است، از جاده می‌گذرد. پس از چند قدمی، برمی‌گردد و نگاهی مشکوک می‌اندازد. چیزی برایش غیرمعمول است. سر تا پا ورنده می‌کند. بلی، پسرک به جمپر و بوت‌های گرم نگاه می‌کند؛ چیزهایی که شاید چند زمستان است آن‌ها را ندیده است. لحظه‌ای بعد، کفی به دستانش می‌زند و به آسمان نگاه می‌کند. از چشمان نگرانش می‌توان فهمید که چه قدر نگران هوا است و نگران شب سردی که قرار است پشت سر بگذارد.

بیش‌تر کودکان این‌جا (بی‌جاشده‌گان کمپ چهاراهی قمبر) کارگر اند. شمار کمی به مکتب می‌روند. مدتی کودکانی را نظاره می‌کنم که با لباس‌های مکتبی از

نمونه‌ی رشد زراعت؛

پنج اصل سودمند یک پروژه در بهبود کاروبار دهقانان

تمیم صدیقی، کارمند وزارت زراعت

با توجه به زمینه‌های محدود رشد زراعتی در افغانستان، می‌توان گفت که پنج اصل، می‌تواند اساس توسعه و رشد کاروبار دهقانان و مال‌داران باشد و در نهایت اگر به صورت دوام‌دار پیش برود، می‌تواند فرصت‌های رشد اقتصادی کشور فراهم کند. اصل اول، موجودیت آب است. آب برای زراعت و مال‌داری، اصل اساسی است. اگر روی موجودیت آب برای زراعت و مال‌داری توجه مستمر شود، می‌تواند باعث رشد زراعت و مال‌داری و در نهایت رشد اقتصاد ملی شود. اصل دوم، با توجه به کمبود منابع بشری در سکتورهای زراعت و مال‌داری و نبود توازن جنسیتی در کار زراعت و مال‌داری، ایجاد زیربنای تغذیه‌ی این بخش‌ها با فعال‌سازی حضور زنان به صورت بنیادی است. زیربنایی که با دستان خانم‌های زراعت‌پیشه ایجاد می‌شود، در واقع می‌تواند شامل ساخت منابع تغذیه‌ی سکتور مال‌داری، باغداری و زراعت باشد. به عنوان نمونه، ساخت قوریه‌ها برای باغداری با فعالیت زنان در زراعت و مال‌داری و فراهم‌سازی زمینه‌های کاری به آنان، می‌تواند دومین پایه برای رشد پایدار مال‌داری و زراعت باشد.

اصل سوم: از آن‌جایی که توان مالی و آشنایی دهقانان با بازار و وسایل نو کم است، اصل سوم رشد زراعت معرفی و توزیع رایگان وسایل جدید زراعتی، باغداری و مال‌داری است. این کار، سختی فعالیت‌ها را در مزرعه کم می‌کند و باعث تولید حاصلات بهتر می‌شود. اصل چهارم، آموزش دهی به دهقانان و مال‌داران است. تطبیق این اصل می‌تواند بنیادهای رشد زراعت را محکم کند.

اصل پنجم، کمک اقتصادی به دهقانان و مال‌داران از طریق پرداخت قرضه است. کمک بلاعوض و نقدی، می‌تواند دهقانان و مال‌داران را تنبل بسازد؛ اما قرضه آنان را به کار و حاصل‌گیری بیش‌تر ترغیب می‌کند. در ذیل، یکی از پروژه‌ها را که براساس این پنج اصل، در بخش‌های مختلف زراعت، باغداری و مال‌داری کار کرده است، به معرفی می‌گیریم. از آن‌جایی که فعالیت این پروژه در چند ولایت محدود بوده است، اثربخشی

آن نیز در همان ولایت‌ها محدود است. اما در کل به رشد کاروبار دهقانان مال‌داران و باغ‌داران انجامیده است.

برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم (SNAPP۲) یکی از پروژه‌های وزارت زراعت است. این برنامه را صندوق بین‌المللی برای انکشاف زراعت (IFAD) حمایت می‌کند. هدف از راه‌اندازی و این برنامه، بهبود وضعیت غذایی، افزایش عواید، اشتغال‌زایی و بهبود وضعیت اقتصادی خانواده‌های فقیر روستایی در ولایت‌های بلخ، هرات، ننگرهار، کابل، پروان، لوگر و بغلان است.

هزینه‌ی مجموعی این پروژه ۴۸.۴۶۱ میلیون دالر امریکایی است که توسط صندوق بین‌المللی برای انکشاف زراعت (IFAD) پرداخت می‌شود و برای پنج سال ادامه دارد. برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم از ۲۰۱۶ فعالیتش را آغاز کرده است و تا سال ۲۰۲۱ ادامه می‌یابد.

این برنامه در بخش‌های توسعه‌ی زیربناها و سرمایه‌گذاری راهبردی در ولایت‌های بلخ، هرات، ننگرهار، کابل، پروان، لوگر و بغلان فعالیت می‌کند. توسعه‌ی زیربناها شامل بخش‌های عرضه‌ی خدمات ترویج زراعتی، حمایت از دهقانان و سکتور خصوصی می‌باشد.

قسمت دوم برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم در بخش‌های بازسازی شبکه‌های آبیاری، ساخت زیربنای محلی، سرمایه‌گذاری در بخش تولید گندم، باغداری، مال‌داری و خدمات قرضه‌دهی فعالیت می‌کند. در کنار سایر بخش‌ها دست‌رسی به منابع قرضه‌های کوچک به خانواده‌های بی‌بضاعت، تقویت ارزش‌های زنجیره‌ای محصولات زراعتی نیز می‌باشد.

۱. ساخت شبکه‌های آبیاری

دست‌آوردهای عمده‌ی برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم در چهار سال اخیر که در سطح هفت ولایت کشور فعالیت می‌کند، شامل بازسازی ۷۲ شبکه‌ی آبیاری، ۱۷ هزار و ۶۶۹ هکتار زمین تحت پوشش آبیاری قرار

گرفته است. هم‌چنان ۴ دیوار استنادی و یک ذخیره‌ی آبی توسط این پروژه تکمیل شده است که باعث آبیاری هزاران جریب زمین شده است.

۲. تشریک زنان در فعالیت‌های زراعتی و مال‌داری

یکی از کارهای اساسی برنامه‌ی حمایت ملی دوم ایجاد دیپارتمنت ترویج برای زنان در سطح وزارت، ایجاد و تجهیز مراکز معلوماتی و آموزشی دهقانان، ایجاد ۷۴ جریب قوریه‌ی نهال‌های مثمر به ظرفیت ۸۰ هزار نهال، ایجاد دو جریب زمین قوریه‌ی عصری یا تحت جال به ظرفیت ۱۲۰ هزار نهال مثمر، ایجاد باغچه‌های خانگی برای حمایت از زنان، ۵۶۳ باغچه خانگی، ایجاد سبزخانه‌ها، ۵۲ سبز خانه تحت پروسس است.

۳. توزیع وسایل مدرن زراعتی

این برنامه در کنار سایر فعالیت‌ها در هفت ولایت کشور برای خانواده‌های بی‌بضاعت و مال‌دار بسته‌های مرغ‌داری برای دو هزار خانواده، وسایل جمع‌آوری کشمیره را به دو هزار و ۱۹۰ خانواده توزیع کرده است. حمایت از ۹ مرکز جمع‌آوری شیر و تامین مصونیت حیوانی برای دو هزار و ۱۰۰ خانواده و ده هزار و ۶۰۶ بسته‌ی وسیله‌های باغداری برای باغ‌داران توزیع شده است.

۴. آموزش

برای شش هزار و ۷۸۹ دهقان مهارت استفاده از تکنولوژی‌ها آموزش داده شده است. هم‌چنان ظرفیت‌سازی شده است تا دانش میان دهقانان انتقال داده شود. به این ترتیب، برنامه‌های آموزشی باغداری برای ۹۷۳ باغ‌دار، برنامه‌ی آموزشی برای یک هزار و ۷۴۹ خانم زراعت‌پیشه، اجرای برنامه‌های آموزشی تخنیکی تحت ۲۷ عنوان، آموزش‌دهی چگونه‌گی یادگیری مدیریت مال‌داری و حفظ‌الصحه شیر دوشی برای یک‌هزار و ۳۵۰ خانواده از کارهای این پروژه بوده است.

۵. قرضه‌دهی به دهقانان

برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم در مدت چهار سال از فعالیت‌های خویش در هفت ولایت کشور به هفت هزار و ۲۲۳ بسته قرضه‌های زراعتی به ارزش ۹ میلیون دالر امریکایی به دهقانان بی‌بضاعت داده است و از چهار هزار و ۲۹۱ بسته قرضه‌های زراعتی دو هزار و ۹۳۲ بسته در بخش مال‌داری نیز توزیع کرده است.

هم‌چنان بخش دیگر فعالیت این پروژه، کار روی بازاریابی و فروش مناسب محصولات دهقانان است. فراهم‌سازی عقد دو هزار و ۵۱۸ قرارداد زراعتی میان دهقانان و سکتور خصوصی، ظرفیت‌سازی برای تولیدکننده‌گان زراعتی، از جمله دست‌آوردهای عمده‌ی برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم در چهار سال اخیر است. به همین ترتیب، ترویج زراعت در مناطق خشک، انکشاف باغداری، ظرفیت‌سازی و انتقال دانش، مهارت و تکنولوژی برای دهقانان، ایجاد سبزخانه‌ها، ایجاد دیپارتمنت ترویج برای حمایت از زنان، ایجاد دیپارتمنت ترویج برای زنان، ایجاد مراکز آموزشی برای دهقانان و حمایت از نه مرکز جمع‌آوری شیر، دست‌آوردهای عمده‌ی برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم، در زمینه‌ی تطبیق پنج اصل بالایی است.

برآیندها نشان داده است که از طریق برنامه‌ی حمایت از اولویت ملی دوم، تغییرات زیاد در زنده‌گی دهقانان، مال‌داران و مستفیدشونده‌گان رونما شده است. در بخش‌های مصونیت غذایی، بلندبردن سطح آگاهی، درآمد دهقانان و مال‌داران افزایش پیدا کرده است. در کل، کار این پروژه‌ی وزارت زراعت به صورت نمونه‌ای، روی پنج اصلی که در آغاز گفته شد، باعث بهبود کاروبار دهقانان و مال‌داران تحت پوشش، شده است؛ اما اگر این برنامه به صورت گسترده همه ولایت‌ها را تحت پوشش بگیرد و بتواند همین خدماتش را به صورت دوام‌دار یا حداقل چند سال دیگر عملی بسازد، می‌تواند تأثیر مثبت کلاسی بر اقتصاد افغانستان بگذارد.

دیر بخش ویدیو:
خبرنگاران:

صاحب امتیاز: سنجر سهیل
مدیرمسوول: مجیب مهرداد
سر‌دبیر: خلیل اسیر
دبیر گزارش‌ها: حبیب بهش
دبیر بخش خبر: علی شاه حقمیل
دبیر رسانه‌های اجتماعی: نورعلی فرحت

sanjarsohail@yahoo.com
mujib_mehrdad@yahoo.com
8am.daily@gmail.com

Publisher:
Sanjar Sohail, sanjarsohail@yahoo.com

Editor-in-Chief:
Mujib Mehrdad
mujib_mehrdad@yahoo.com

Facebook.com/8am.af
Youtube.com/HashteSubhdaily
Twitter.com/@Hashtesubhdaily
instagram.com/8am.af_official
www.8am.af

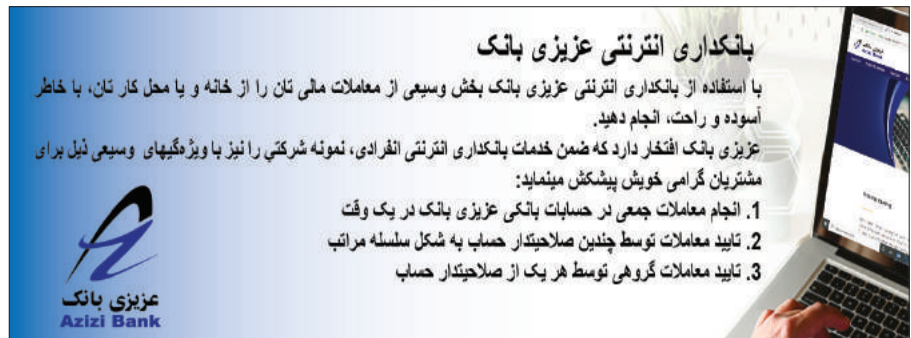
محمدنصیر کاوشگر
عبدالاحمد حسینی، محمدحسین نیک‌خواه، خلیل رسولی، هما همتا، الیاس طاهری، زهرا عطایی، احمدشاه شاداب، حفیظ علی خیل، توفان عمری، شعب حکیمی، پرویز کامروز
علی نظری، س. نوین
رضا مرادی
Shaparsepehr@gmail.com ۰۷۸۷۸۸۷۹۹ - ۰۷۰۱۷۵۵۱۰
صندوق پستی ۰۲۵-۰۳۸، پسته‌خانه مرکزی، کابل، افغانستان
تایمنی، کابل، افغانستان
صبح نوشته‌ها را ویرایش می‌کند. سرمقاله بازتاب‌دهنده‌ی دیدگاه ۸ صبح است.
سایر دیدگاه‌های مطرح‌شده در مقاله‌ها، به نویسندگان آن برمی‌گردد.

بانکداری اینترنتی عزیزى بانک

با استفاده از بانکداری اینترنتی عزیزى بانک بخش وسیعی از معاملات مالی تان را از خانه و یا محل کار تان، با خاطر آسوده و راحت، انجام دهید.

عزیزى بانک افتخار دارد که ضمن خدمات بانکداری اینترنتی انفرادی، نمونه شرکتی را نیز با ویژگیهای وسیعی نل برای مشتریان گرامی خویش پیشکش مینماید:

- انجام معاملات جمعی در حسابات بانکی عزیزى بانک در یک وقت
- تایید معاملات توسط چندین صلاحیتدار حساب به شکل سلسله مراتب
- تایید معاملات گروهی توسط هر یک از صلاحیتدار حساب

المپیک توکیو؛ توماس باخ «اطمینان» دارد که مسابقات با تماشاگر برگزار خواهند شد

رقابت‌های سال آینده المپیک احتمالاً مانند گذشته نخواهد بود، اما این امیدواری وجود دارد که دست‌کم بخشی از تماشاگران در ورزشگاه‌ها حاضر شوند. رییس کمیته بین‌المللی المپیک می‌گوید «بسیار مطمئن است» که تماشاگران در رقابت‌های المپیک توکیو حضور خواهند داشت.

توماس باخ هم‌چنین گفت این کمیته «تلاش زیادی» خواهد کرد تا به تماشاگران قبل از رسیدن به جاپان واکسین زده شود. آقای باخ اکنون در جاپان مشغول مذاکره در مورد چگونه‌گی برگزاری بازی‌ها در سال آینده میلادی است.

به گزارش بی‌بی‌سی فارسی، بازی‌های توکیو قرار بود تابستان امسال برگزار شود، اما به دلیل همه‌گیری جهانی ویروس کرونا یک سال به تعویق افتاد. بیش‌تر از ۱۱۰۰۰ ورزشکار و ۲۰۰ کشور قرار بود در این مسابقات شرکت کنند.

آقای باخ پس از مذاکره با یوشیهیده سوگا، نخست‌وزیر جاپان، به خبرگزاری فرانسه گفته است: «ما با در نظر گرفتن تمام معیارهایی که می‌توان تصور کرد، مجموعه بسیار بزرگی از راهکارها را در نظر گرفته‌ایم. این موجب شده خیلی خیلی مطمئن باشیم که تماشاگران را سال آینده در ورزشگاه‌ها خواهیم داشت.»

دیدار آقای باخ پس از برگزاری یک تورنمنت جمناسستیک در جاپان انجام شد. این تورنمنت با شرکت ۲۲ ورزشکار از کشورهای مختلف و حضور ده‌ها هزار تماشاگر برگزار شد.

ورزشکاران بین‌المللی قبل از رسیدن به جاپان دو هفته قرنطینه شدند و سپس دور از بقیه در هتل‌هایشان در توکیو نگه داشته شدند. آن‌ها هم‌چنین هر روز آزمایش بی‌سی‌آر (معمول‌ترین آزمایش تشخیص ویروس کرونا در جهان) دادند.

تاکنون هم جاپان و هم کمیته بین‌المللی المپیک تأکید کرده‌اند که این مسابقات تابستان آینده برگزار می‌شود. توشیرو موتو، مسوول اجرایی برگزاری المپیک ۲۰۲۰، اوایل سال جاری میلادی گفته بود که تلاش خواهند کرد از برگزاری مسابقات پشت درهای بسته جلوگیری شود. او هم‌چنین گفته بود این احتمال وجود دارد که مسابقات با «تعداد محدودی» تماشاگر برگزار شود و تعداد افراد غیرورزشکار کاروان کشورها نیز کاهش یابد.

اوایل هفته‌ی گذشته از آقای باخ سؤال شد که آیا برای فراهم کردن مقدمات لغو بازی‌ها راهی جاپان می‌شود، او اما به شدت این شایعه را رد کرد. پیش‌تر معاون او نیز گفته بود که این مسابقات با کرونا یا بدون کرونا برگزار خواهد شد.

سیکو هاشیموتو، وزیر المپیک جاپان، نیز گفته بود که المپیک «به هر قیمتی» در سال ۲۰۲۱ برگزار خواهد شد.

در حال حاضر این امید وجود دارد که یک واکسین کرونایی موثر تا سال آینده میلادی به بازار بیاید. شرکت‌های فایزر و بایون‌تک می‌گویند با توجه به نتایج اولیه، واکسین کرونایی که آن‌ها ساخته‌اند، تا ۹۰ درصد از سرایت کرونا جلوگیری می‌کند.

وکالی ترمپ بخش مهمی از شکایتهای درباره تقلب انتخاباتی در پنسیلوانیا را پس گرفتند

مسوولان انتخاباتی پنسیلوانیا در شهرهای فیلادلفیا و پیتسبورگ به طور «غیرقانونی» از حضور ناظران ترمپ در محل ممانعت کرده و بنابراین «بسیاری از افراد از رأی دادن محروم شده‌اند»، حذف شده است. شکایت تقلیل‌یافته سنا ترمپ اکنون روی این ادعا تمرکز دارد که مناطق متمایل به دموکرات‌ها در پنسیلوانیا به شکل «غیرقانونی» به رأی‌دهنده‌گان اجازه داده‌اند تا ایرادات در برگه‌های رأی خود را اصلاح کنند.

با این‌همه، دعوای جاری بر سر آرا در این شکایت درباره بخش کوچکی از رأی‌های بایدن است که شمار آن تنها به ۶۰ تا ۷۰ هزار می‌رسد.

در ۷ نوامبر، زمانی که مشخص شد آرای باقی‌مانده و شمارش نشده در ایالت پنسیلوانیا برای جبران شکست دونالد ترمپ در برابر جو بایدن کفایت نمی‌کند، خبرگزاری آسوشیتدپرس پیروزی بایدن را اعلام کرد. ترمپ که هنوز از پذیرفتن شکست خودداری می‌کند، از این‌که پیروزی رقیبش از طریق رسانه‌ها اعلام شده و نه منابع رسمی، اظهار ناخرسندی کرده است.

خود ترمپ و نزدیکانش از جمله وکیلش رودی جولیانو تا کنون به کرات موضوع تقلب در انتخابات را مطرح کرده‌اند، اما رسانه‌های امریکایی می‌گویند که هنوز هیچ دلیل محکمه‌پسندی از سوی تیم او در این زمینه ارائه نشده است. دونالد ترمپ روز گذشته در توئیتر با اکراه از پیروزی رقیبش سخن گفت، اما افزود که او با «تقلب» پیروز شده است.

به گزارش یورو نیوز فارسی، نماینده‌گان سنا انتخاباتی دونالد ترمپ، رییس جمهور امریکا، بخش اصلی شکایتهای حقوقی‌شان در مورد بروز تقلب در انتخابات ریاست جمهوری در ایالت پنسیلوانیا را پس گرفته‌اند.

در پنسیلوانیا جو بایدن، نامزد حزب دموکرات، پیروز انتخابات ریاست جمهوری اعلام شده است و نماینده‌گان ترمپ همواره ادعای بروز تقلب در این ایالت را داشتند. وکالی ترمپ گفته بودند که صدها هزار برگ رأی‌گیری از طریق پستی و غیابی بدون حضور و نظارت نماینده‌گان این نامزد، باز و شمارش شده است. آن‌ها اکنون عقب‌نشینی کرده و ادعای‌شان درباره این آرا را که شمار دقیق آن‌ها ۶۸۲ هزار و ۴۷۹ برگه اعلام شده، پس گرفته‌اند.

وکیلان ترمپ در حالی از این بخش مهم ادعای خود عقب‌نشینی کرده‌اند که قرار است روز سه‌شنبه، ۱۷ نوامبر (۲۷ عقرب) به شکایت آن‌ها در دادگاه فدرال پنسیلوانیا رسیده‌گی شود. آن‌ها دادخواست جدید را که حجم آن اکنون کوچک‌تر شده، روز یک‌شنبه، ۱۵ نوامبر (۲۵ عقرب) رسماً به دادگاه فدرال ارائه کردند. در دادخواست نهایی سنا ترمپ، این موضوع که تأیید پیروزی جو بایدن در پنسیلوانیا باید لغو شود، هم‌چنان مطرح است. ادعای این وکلا مبنی بر این‌که در پنسیلوانیا با رأی‌دهنده‌گان به بایدن بهتر از رأی‌دهنده‌گان به نامزد جمهوری خواه رفتار شده، تغییر نکرده است. در این شکایت هم‌چنین این موضوع که

آغاز سفر فضاپیمای «دراگون» و «جنگ فضایی» ترمپ و بایدن

آغاز کرد. شرکت اسپیس‌ایکس را ایلان ماسک، صاحب شرکت تسلا موتورز، بنیان گذاشته است. فضاپیمای دراگون غروب یک‌شنبه، ۱۵ نوامبر، از پایگاه هوایی کیپ کاناورال واقع در ایالت فلوریدا سفرش را آغاز کرد. تصاویر برخاستن این فضاپیما به طور زنده پخش شد.

اندکی پس از آغاز سفر این فضاپیما، جو بایدن، رییس جمهور منتخب امریکا، با انتشار یک پست توئیتری موفقیت شرکت اسپیس‌ایکس را دلیلی بر قدرت علم و دانش دانست و آن را محصول همراهی نوآوری و عزم و اراده مردم امریکا خواند.

دونالد ترمپ نیز در توئیتر از «آغازی شکوهمند» سخن گفت و بار دیگر به ستایش از عمل‌کرد خود پرداخت. او نوشت که ناسا (اداره کل ملی هوانوردی و فضا) در آغاز دوره زمامداری او در وضعیتی اسفناک قرار داشت. ترمپ عنوان کرد که در دوره او، ناسا به پیشرفته‌ترین مرکز فضاوردی در جهان تبدیل شده و هیچ کشور دیگری از این نظر به گرد امریکا هم نمی‌رسد.

صرف نظر از سفر موفقیت‌آمیز این فضاپیما، مشاجره حقوقی بین جو بایدن، رییس جمهور منتخب امریکا و دونالد ترمپ، رییس جمهور کنونی این کشور، هم‌چنان ادامه دارد. دونالد ترمپ با انتشار یک پست توئیتری ابتدا این موفقیت بزرگ را به دست‌اندرکاران بخش هوافضای امریکا تبریک گفت، اما به روال همیشه‌گی از عمل‌کرد خودش در این حوزه نیز تعریف و تمجید کرد.

این فضاپیمای «دراگون» متعلق به شرکت اسپیس‌ایکس سفر فضایی خود را با یک روز تأخیر

به گزارش دویچه‌وله فارسی، چهار فضاورد (سه امریکایی و یک جاپانی)، سوار بر فضاپیمای اسپیس‌ایکس سفر خود را به سوی ایستگاه بین‌المللی فضایی آغاز کردند. با این سفر اما مشاجره حقوقی بین دونالد ترمپ و جو بایدن بر سر نتیجه انتخابات، به «ناسا» و «فضا» هم کشیده شده است.

رسانه‌های امریکایی از آغاز سفر فضاپیمای اسپیس‌ایکس خبر داده‌اند؛ سفری به سوی ایستگاه بین‌المللی فضایی «آی‌اس‌اس» که گفته می‌شود این سفر فضایی ۲۷ ساعت طول می‌کشد.

شرکت مدرنا از تهیه واکسین کرونا با تاثیرگذاری «۹۴.۵ درصد» خبر داد

شرکت دواسازی مدرنا در ایالات متحده می‌گوید داده‌های اولیه نشان می‌دهد که واکسین این شرکت علیه ویروس کرونا «۹۴.۵ درصد» مؤثر است.

به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس، واکسین مدرنا که با همکاری موسسه ملی بهداشت امریکا تهیه شده است، در حال آزمایش روی ۳۰ هزار داوطلب است.

یک هیات نظارت مستقل اکنون می‌گوید دو هفته بعد از تزریق دوز دوم واکسین مدرنا به داوطلبان، این واکسین در مورد تنها حدود ۵ درصدشان بی‌تاثیر بوده است.

برای تاثیرگذاری بهتر واکسین مدرنا باید دو دوز از آن، با فاصله چهار هفته از هم، به افراد تزریق شود.

شرکت مدرنا ماه گذشته اظهار اطمینان کرد که می‌تواند تصویب اضطراری واکسین خود را از مقام‌های ایالات متحده در ماه دسامبر دریافت کند.

به گفته مسوولان این شرکت انتظار می‌رود که به زودی ۲۰ میلیون دوز از این واکسین در ایالات متحده در دسترس باشد.

به نقل از رادیو فردا، این شرکت امیدوار است که طی سال آینده میلادی حداکثر یک میلیارد دوز برای استفاده در سراسر جهان در دسترس داشته باشد.

کمیسیون اروپا نیز در حال مذاکره با مدرنا برای تأمین حداکثر ۱۶۰ میلیون دوز واکسین است.

عوارض جانبی تزریق واکسین مدرنا نیز خسته‌گی، درد عضلانی و درد در محل تزریق بعد از دوز دوم واکسین اعلام شده است.